www.nv-online.info

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

№ 7 (4259)

23 студзеня 2018 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Народная Воля

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

ГАЗЕТА – ЧЫТАЧЫ

Па 25 студзеня ўключна!

Шаноўныя падпісчыкі!

Абсалютная большасць з Вас аформіла падпіску на "Народную Волю" на працяглы тэрмін – на шэсць месяцаў альбо на тры. Дзякуй Вам!

Але, як сведчаць дадзеныя "Белпошты", 1159 чытачам, каб атрымліваць газету і пасля 1 лютага неабходна прадоўжыць падпіску. І зрабіць гэта трэба па 25 студзеня ўключна!

Разумеем, нялёгка даводзіцца выжываць многім нашым прыхільнікам. Але ж, шаноўныя, пастарайцеся ўсё ж знайсці 7 рублёў, каб прадоўжыць падпіску на "Народную Волю"! Будем разам пераадольваць цяжкасці часу.

Вы – з "Народнай Воляй", "Народная Воля" – з Вамі!

ТОЧКА ЗРЕНИЯ

Александр ФЕДУТА

Нежный народ

Говорят, у нас местные выборы начались.

Кто говорит? Лидия Ермошина говорит. По идее, должны говорить об этом на своих агитационных пикетах и кандидаты в депутаты всех уровней, но они молчат. Во всяком случае оппозиционные кандидаты. Наша редакция знает об этом, как говорится, наверняка: корреспондент обзвонил лидеров большинства партий, чтобы спросить, куда можно подъехать на пикет. Ответ был прост: вот сегодня – конкретно сегодня, в понедельник, 22 января, когда номер сдается, – пикетов в Минске нет. Как сказал лидер старейшей оппозиционной силы:

– Да вы што! Паглядзіце, які мароз сёння! Хто ж кандыдата ў такі мароз на вуліцу выганіць?!

Действительно! Кандидаты – народ нежный, может отморозить себе что-нибудь, и оппозиция лишится еще одного члена. Причем основательно и надолго. Единственное исключение – незарегистрированная партия БХД, и бог им в помощь! Эти сказали, что выйдут на пикет всенепременно – но после обеда. Чем это закончилось – читайте тут же в заметке Антана Витальева под рубрикой «Провокация».

С утра на улицах стоят исключительно пикеты «Белой Руси» и БРСМ. Эти вымерзнуть не боятся. Стойкое, в чем-то озимое поколение. Потом их стояние в ненастную погоду и при полном отсутствии рядом избирателей станет публичным объяснением того, почему победили именно эти, а не те. Хотя кто вообще будет голосовать за отморозков? Лидия Ермошина, например, точно не будет.

Автору этих строк в бытность его гастарбайтером от политтехнологий довелось работать, как говорится, на российских «северах» – в Ненецком автономном округе. Это то самое место, столицей которого является город Нарьян-Мар, увековеченный в песне Кола Бельды: там живут оленеводы и рыбачат рыбаки, а нынче еще и нефтяники к ним прибавились. Зимой там темно и холодно, но температура минус сорок по Цельсию в январе считается чуть ли не оттепелью, так что парни снимают шапки и гоняют на снегоходах. Ну да, бывает, что-нибудь отмораживают, но это выясняется уже после свадьбы. И после выборов. А до той поры все работает, как и положено в период предвыборной агитационной кампании.

Так вот там довелось мне встречать наступление нового 2007 года. Выпили мы с коллегами по бокалу не слишком ледяного шампанского и пошли в гости. Было это примерно в час ночи. А в два часа пошел снег. Крупно так пошел, прямо на глазах укладываясь, как говорится, штабелями, и за тем, как растут сугробы, можно было наблюдать прямо из окна.

И ровно в два тридцать, как по команде, на улицы Нарьян-Мара – города с населением в сорок три тысячи человек, не считая приезжих нефтяников, – вышли колонны снегоуборочной техники. Это в новогоднюю-то ночь! Когда нормальные люди от праздничных столов не отходят!

Когда праздники закончились и народ, протрезвев, вернулся в административные кабинеты, мы спросили одного из чиновников, сколько нужно платить в местном ЖКХ, чтобы техника вышла на улицы в новогоднюю ночь. Кирилл только усмехнулся.

– А вы видели, как снег падал? Вот если бы они не выехали его убирать, до конца сезона ни одна машина по городу не смогла бы проехать. Кротами пришлось бы в сугробах подснежные ходы прорывать.

Представляете? До конца зимы город лежал бы в сугробах. Тут ни пьянка, ни мороз со снегом невыполнению служебных обязанностей оправданием быть не могут. Не будет у города другого шанса, если дороги и тротуары не расчистят. До конца зимы – под снегом, плавно перетекающем в лед.

На выборы у нас реагируют как на снег. Снег в Беларуси всегда падает неожиданно, телеканалы, получающие прогнозы погоды из одного и того же органа для одной и той же территории, в одно и то же время называют различную температуру. Коммунальщики оказываются не готовыми к тому, что могут быть заморозки – или, наоборот, оттепель. Вот и политики – точно так же. Выборы для них – снег на голову и лед под ногами. Неожиданно подкрались. А если вдруг и мороз – вы что, с ума сошли, какие пикеты?! В такую погоду – целых минус восемь! – хороший хозяин собаку на улицу не выведет, не то что партийный актив! Мы же – не отморозки!

155-годдзе з дня пачатку паўстання супраць расійскага царызму

22 студзеня 1863 года Цэнтральны нацыянальны камітэт у Варшаве распачаў паўстанне супраць расійскага царызму. Праз 10 дзён да яго далучыліся паўстанцы Беларусі і Літвы пад кіраўніцтвам Кастуся Каліноўскага.

Паўстанне было жорстка задушана ўладамі ў 1864 годзе. Але яно з'явілася штуршком для развіцця беларускага нацыянальнага руху.

ДЭМАКРАТЫЯ ПА-БЕЛАРУСКУ

Без канкурэнцыі

У Гродзенскай вобласці ў значнай большасці акруг выбары ў раённыя Саветы будуць безальтэрнатыўныя

Так, у Слонімскім раёне толькі па васьмі акругах, а ў горадзе Гродне па 12 у выбаршчыкаў будзе сапраўдная магчымасць абіраць сярод некалькіх кандыдатаў. Выбіраць паміж двума кандыдатамі змогуць толькі ў адной акрузе ў Астравецкім, Смаргонскім, Ваўкавыскім, Мастоўскім раёнах, а ў Лідскім – у двух акругах. У астатніх выпадках выбары будуць безальтэрнатыўныя.

Вельмі слаба прадстаўлены на мясцовых выбарах партыі. Толькі Камуністычная партыя Беларусі вылучыла 9 кандыдатаў. Апазіцыйныя ж партыі выбары фактычна праігнаравалі.

У выбарах у асноўным удзельнічаюць прадстаўнікі ўлады: супрацоўнікі райвыканкамаў, дырэктары, старшыні, начальнікі, а таксама іх намеснікі. Напрыклад, у Ашмянскім раёне з 27 кандыдатаў 10 дырэктараў і адна загадчыца дзіцячага садка, шэсць начальнікаў, чатыры загадчыкі. Астатнія шэсць – рэдактар раённай газеты, два галоўныя ўрачы ды яшчэ два супрацоўнікі аховы здароўя, а таксама ляснічы.

Каля 900 долараў у месяц

Як вядома, кандыдаты ў дэпутаты мусяць падаваць у Цэнтрвыбаркам дэкларацыі аб даходах. Яны прадаставілі інфармацыю аб даходах за 2016 год.

Аказваецца, старшыні раённых Саветаў дэпутатаў маюць неблагія даходы. Так, старшыня Смаргонскага райсавета **Іван Іванавіч Рамановіч**, які зноў балатуецца ў дэпутаты, меў за 2016 год 20.844,13 рубля, то бок 1700 у месяц, што па тагачасным курсе складала каля 900 долараў. Амаль такі ж даход быў і ў старшыні Навагрудскага раённага Савета дэпутатаў **Сяргея Васільевіча Мішарына** – 20.924,77 руб. за год.

Дарэчы, сярод дадзеных, якія ўжо прадстаўлены на сайтах райвыканкамаў па Гродзенскай вобласці, самы вялікі даход у дырэктара адкрытага акцыянернага таварыства "Слонімммэбля" **Уладзіміра Уладзіміравіча Маркушэўскага** – 63.435,26 рубля, і **Аляксея Мікалаевіча Лысухі** – намесніка кіраўніка філіяла "Слонімскае ўпраўленне магістральных газаправодаў"– 43.275,28 рубля.

Неблагі даход мелі і дырэктары навучальных устаноў і бальніц, якія балатуюцца ў якасці кандыдатаў. Напрыклад, **Святлана Іванаўна Аляхновіч**, дырэктар дзяржаўнай установы адукацыі "Гімназія №1 г.Навагрудка", за 2016 год атрымала 16.599,99 рубля, а **Эльвіра Аляксееўна Сарока**, дырэктар установы адукацыі "Навагрудскі дзяржаўны сельскагаспадарчы прафесійны ліцэй", за той жа час мела 21.928 рублёў. Даход **Вольгі Войцехаўны Пярко**, намесніка галоўнага ўрача па арганізацыйна-метадычнай рабоце УАЗ "Навагрудская ЦРБ", за 2016 год склаў 19.485,08 рубля.

Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

ПРАВАКАЦЫЯ

...І кандыдат у дэпутаты быў вымушаны згарнуць пікет

Першы ж дазволены пікет кандыдата ў дэпутаты **Пятра Папраўкі**, які вылучаецца ў Мінску і з'яўляецца сябрам незарэгістраванай "Беларускай хрысціянскай дэмакратыі", скончыўся прыездам міліцыі.

Падставай для з'яўлення людзей у міліцэйскай форме на пікеце актывіста БХД стала "пільнасць" нейкага Яраслава (так ён прадставіўся), які патэлефанаваў у міліцыю, убачыўшы, што пікет Пятра Папраўкі праходзіць пад бел-чырвона-белым сцягам. На яго думку, нацыянальны беларускі сцяг шануюць *"твари, которые сотрудничали с фашистами и с кайзеровскими оккупантами"*.

Прыехаўшы на месца, нарад міліцыі не стаў афармляць пратакол на месцы здарэння, а прапанаваў галоўным яго ўдзельнікам праехаць у пастарунак. Папраўка быў вымушаны згарнуць пікет.

Збор тлумачэнняў зацягнуўся. Пётр Папраўка правёў у пастарунку некалькі гадзін. Нават давераная асоба кандыдата дэпутат Палаты прадстаўнікоў **Ганна Канапацкая,** якая прыбыла ў міліцыю, і адзін з сустаршыняў аргкамітэта па стварэнні БХД **Віталь Рымашэўскі** не змаглі дабіцца таго, каб Папраўку адпусцілі і далей размаўляць з патэнцыяльнымі выбаршчыкамі.

– *Мы чакаем ад прадстаўнікоў сілавых структур прабачэння і пакарання чалавека, які справакаваў гэтую сітуацыю. На маю думку, гэта сапраўдны правакатар,* – адзначае ў размове з "Народнай Воляй" **Віталь Рымашэўскі**. – *Магчыма, такім чынам адпрацоўваецца новая тактыка для нейтралізацыі афіцыйна зарэгістраваных апазіцыйных кандыдатаў, калі пад любой падставай на месца пікета выклікаецца міліцыя, якая зрывае яго.*

Мы чакаем таксама, што будуць пакараны і самі супрацоўнікі міліцыі, якія сарвалі пікет.

Акрамя пракуратуры мы маем намер звярнуцца ў ЦВК – непасрэдна да Лідзіі Ярмошынай. Мы паведамім выбарчай камісіі пра сітуацыю, якая здарылася на пікеце ў Пятра Папраўкі. Наша асноўная задача – дасягнуць таго, каб падобныя рэчы не паўтараліся надалей.

Антон ВІТАЛЬЕЎ.

ВОЗВРАЩАЯСЬ К ТЕМЕ

...За счет Михаила Гуцериева

На прошлой неделе, считай, все негосударственные средства массовой информации крутились вокруг одной темы – участие в официальном приеме по случаю Старого Нового года известных фигур российского и украинского шоу-бизнеса. Понятно, особый интерес вызвал вопрос: кто их привез в Минск и кто оплатил все расходы, связанные с пребыванием и выступлениями на вечеринке?

В предыдущем номере «Народной Воли» было напечатано журналистское расследование под названием **«За спасибо или за деньги?»**. К сожалению, интервьюируя многих лиц, автору не удалось до конца выяснить, кто же оплатил вояж к нам популярных эстрадных звезд из соседних стран.

Чтобы получить ответ на вопрос, волнующий не только журналистов, но и многих налогоплательщиков, «Народная Воля» все же нашла возможность выйти на пресс-секретаря президента **Наталью Эйсмонт** и прояснить ситуацию. Вот что она сказала:

– *Всех сильно интересующихся подробностями приема на Старый Новый год, боюсь, разочарую – сенсация, по обыкновению, оказалась «дутой». Дело в том, что уже в который раз по приглашению нашего президента на данное праздничное мероприятие приезжает российский бизнесмен* ***Михаил Сафарбекович Гуцериев****. Не один, а вместе со своими друзьями – известными артистами. Это и есть достаточно простое объяснение фактам, которые так долго и упорно обсуждают в интернете и в некоторых газетах. Ну, и думаю, что нет необходимости напоминать, что Михаил Сафарбекович – поэт-песенник и многие представители российского шоу-бизнеса исполняют произведения его авторства да и в целом имеют хорошие дружеские отношения. Ну а далее тем, кого все же очень интересуют цифры, могу посоветовать позвонить Гуцериеву, и он, если посчитает нужным, предоставит смету.*

НА СВЯЗИ – КИЕВ

Верховная Рада Украины: «Россия – агрессор и оккупант!»

Самое важное событие прошедшей недели в Украине – это принятие 18 января Верховной Радой закона «Об особенностях государственной политики по обеспечению государственного суверенитета Украины над временно оккупированными территориями в Донецкой и Луганской областях». Достаточно важный и нужный закон для Украины, несмотря на то, что он опоздал более чем на три с лишним года.

Его еще пафосно называют законом о деоккупации и реинтеграции оккупированных территорий Донецкой и Луганской областей. На самом деле до этого еще очень далеко, а в законе ничего нет ни о деоккупации и ни о реинтеграции оккупированных территорий. В нем не прописано никаких процедур и механизмов, как этот процесс должен происходить. Это скорее популистское название в расчете на то, что эти процессы будут запущены после вступления в силу этого закона. Но тем не менее с принятием этого закона, по сути, делаются определенные шаги вперед, несмотря на то, что он фактически консервирует нынешнее положение в зоне военного конфликта между Россией и Украиной.

Практически все фракции украинского парламента единодушно, 280 голосами, поддержали новый закон. Исключение составили лишь 33 депутата фракции «Оппозиционный блок», которые почти полным составом проголосовали против.

Свое категорическое несогласие и неприятие этого закона высказало и государство-агрессор – Российская Федерация. И на то есть веские причины. Во-первых, Украина все-таки записала ее в агрессоры. Во-вторых, все время с момента оккупации украинских территорий Российская Федерация хотела легитимировать и интегрировать коллаборационистские режимы в государственные институты Украины, повесить финансирование и экономические убытки от военных действий на страну, подвергшуюся оккупации. И это все на фоне того, что де-факто реальный контроль над оккупированными территориями остается не у пострадавшей страны, а у государства-агрессора.

Сейчас же, согласно принятому закону, Российская Федерация признана Украиной страной-агрессором, и в соответствии с международными законами теперь оккупанты должны нести полную финансово-экономическую ответственность за захваченные территории, а также за финансирование населения, проживающего там. Не то чтобы Россия бросится сразу выполнять эти нормы, но Украина юридически перестанет нести финансово-экономическую ответственность и компенсировать убытки, связанные с военными действиями на оккупированных территориях, в том числе и в международных судах.

При этом данным законом определяется, что временная оккупация Российской Федерацией территорий в Донецкой и Луганской областях является нелегитимной и не создает для РФ никаких территориальных прав. В свою очередь Украина не отказывается от своих обязательств по отношению к своим гражданам, оказавшимся на оккупированных территориях, она готова погасить все социальные выплаты после деоккупации захваченных территорий.

Закон определяет, что за государством Украина, территориальными общинами сел, поселков, городов, расположенных на временно оккупированных территориях в Донецкой и Луганской областях, государственными органами, органами местного самоуправления и другими субъектами публичного права, за физическими лицами, независимо от приобретения ими статуса внутренне перемещенных лиц или иного специального правового статуса, юридическими лицами сохраняется право собственности и другие вещные права на имущество, в том числе на недвижимое имущество, включая земельные участки, что находятся на временно оккупированных территориях в Донецкой и Луганской областях.

(Окончание на 2-й стр.)

ФАКТ

Беларусы зарабляюць у тры разы менш за палякаў

Паводле дадзеных Галоўнага статыстычнага ўпраўлення Польшчы, сярэдні заробак у гэтай краіне ў снежні 2017 года дасягнуў 4973,73 злотага. Гэта 1183 еўра ў эквіваленце.

У лістападзе заробак у палякаў складаў 4610,79 злотага. Па тагачасным курсе гэта было 1091 еўра. У Беларусі ў лістападзе сярэдняя заработная плата склала 836,9 рубля, альбо 370 еўра, то бок амаль у тры разы менш.

Ігар ЗАЛЕСКІ.

Народная Воля http://www.nv-online.info
23 СТУДЗЕНЯ 2018 г.

СІТУАЦЫЯ

Станіслаў ШУШКЕВІЧ: «Спадзяваўся, што ў Акадэміі навук пануе законнасць. На жаль, памыліўся...»

Прэзідыум Нацыянальнай акадэміі навук адмовіў вучонаму ў даплаце за званне члена-карэспандэнта АН.

Як вядома, штогод у *адпаведнасці з указам прэзідэнта* Прэзідыум НАН сваім рашэннем зацвярджае спіс атрымальнікаў даплат за *званне акадэміка і члена-карэспандэнта.* Сёння гэтыя даплаты складаюць 462 і 396 рублёў адпаведна (14 і 12 тарыфных ставак першага разраду).

На пачатку мінулага года заяву на *атрыманне такой* штомесячнай выплаты *падаў і Станіслаў Шушкевіч. Яго яшчэ напрыканцы 1990-х гэтых выплат пазбавілі. Маўляў, Шушкевіч адарваўся ад навукі. Але зараз разам з заявай Шушкевіч* дадаў матэрыялы, якія пацвярджаюць яго навуковую дзейнасць – у тым ліку спасылку на кнігу, аўтарам якой ён з'яўляецца і якая выдадзена ў Маскве навуковым выдавецтвам РОСПЭН, а таксама ў Вільнюсе, Варшаве, Таліне. Хутка атрымаў ветлівы адказ: трэба падаць заяву напрыканцы года, бо рашэнне аб выплаце будзе прымацца на пачатку новага, календарнага года – да 15 студзеня 2018-га.

"Падумаў: няма праблем, – і падаў заяву своечасова напрыканцы года, – расказвае Станіслаў Станіслававіч. – *Тым больш што сябры ў акадэміі падказалі, што вучоным, якім споўнілася 80 і якія ўжо не працуюць на навуковых пасадах, прадугледжаны акадэмічныя і членкараўскія даплаты без усялякіх справаздач, трэба толькі падаць заяву па стандартнай форме. Усім іншым у такім становішчы выплаты робяцца".*

Але спадзяванні аказаліся марнымі.

– Адмовілі, – кажа Станіслаў Шушкевіч...

– Па якой прычыне?

– Пакуль ніхто не тлумачыў гэтае рашэнне. Напэўна, ізноў прагучыць даўняя песня: маўляў, Шушкевіч аддаліўся ад навукі, не ўносіць ніякага ўкладу. Як быццам бы я магу займацца сучаснай эксперыментальнай фізікай у хатніх умовах.

Для мяне абсалютна ясна, што прынятае рашэнне палітычна ангажаванае і галоўная яго мэта – папярэдзіць усіх навукоўцаў: ва ўмовах сённяшняй Беларусі сядзіце ціха, як Аляксандр Вайтовіч, і вас не пакрыўдзяць.

– Няўжо думалі, што зараз нешта зменіцца?

– Нечаканасцю для мяне рашэнне Прэзідыума Акадэміі не стала. Але я паспрабаваў, думаючы, што ў нас ужо хаця б у Акадэміі навук пануе законнасць. На жаль, памыліўся...

Я доўга не атрымліваў членкараўскай надбаўкі. Зарабляў на жыццё лекцыямі як студэнцкімі, так і публічнымі, за што быў адзначаны званнямі ганаровага доктара навук (HONORIS CAUSA) у пяці прэстыжных замежных універсітэтах. І зараз не ўздымаў бы гэтае пытанне, калі б быў у стане зарабіць... Але праз здароўе перастаў сістэматычна чытаць лекцыі ў замежжы, якія давалі заробак. Узніклі вялікія праблемы з набыццём лекаў, якія прапісаны ўрачамі. Маёй пенсіі на гэта не хапае. Членкараўская даплата, на якую я маю ўсе законныя правы, была б дарэчы.

– Ці будзеце аспрэчваць рашэнне Акадэміі?

– Гэта бессэнсоўна. Тое самае, што біцца лбом аб сценку. Адзінае – хачу атрымаць тлумачэнні адказу.

А для тых, хто будзе абгрунтоўваць мой адыход ад навукі і актыўнай дзейнасці, нагадаю. З 2012 года (за выключэннем 2014-га) я па запрашэнні штогод чытаю публічную лекцыю ў Венскім універсітэце. З таго ж 2012 года запрашаўся на паліталагічныя саміты і навуковыя канферэнцыі ва ўніверсітэты Расіі, Украіны, Літвы, Польшчы, Паўднёвай Карэі, у прэстыжнейшыя ўніверсітэты ЗША (Гарвард, Іель, Джордж Вашынгтон) і Англіі (Лондан, Кембрыдж, Оксфард).

Я маю многа іншых доказаў, што не аддаліўся ад навукі. Апошні з іх прывёз нядаўна акадэмік Уладзімір Агабекаў з Расійскай акадэміі навук мне, як чалавеку, які ўпершыню ў свеце запусціў серыйна ў вытворчасць спектрометры парамагнітнага рэзанансу. Апаратура, якую я з супрацоўнікамі распрацаваў, дагэтуль серыйна выпускаецца і служыць расійскай і беларускай арміям...

Марыя ЭЙСМАНТ.

НА СВЯЗИ – КИЕВ

Верховная Рада Украины: «Россия – агрессор и оккупант!»

(Окончание. Начало на 1-й стр.)

Также государство Украина не несет ответственности за противоправные действия Российской Федерации как государства-агрессора, ее Вооруженных сил, других военных формирований и оккупационной администрации на временно оккупированных территориях в Донецкой и Луганской областях.

Еще одним из важных пунктов этого закона является то, что непосредственное руководство всеми силами и средствами возлагается на Объединенный оперативный штаб Вооруженных сил Украины, который осуществляет направление, координацию и контроль за деятельностью военно-гражданских или военных администраций в Донецкой и Луганской областях по вопросам нацбезопасности и обороны. Эта норма де-юре должна закрепить определенное единоначалие, которое будет способствовать налаживанию мирной жизни как в прифронтовой зоне, так и на освобожденных территориях. Нормы, прописанные в этом законе, позволяют с юридической точки зрения еще более упорядочить использование Вооруженных сил с применением оружия и боевой техники в условиях существующего военного конфликта. Вся ответственность за действия Вооруженных сил и других правоохранительных и силовых структур в зоне военного конфликта фактически возлагается непосредственно на президента страны, так как, согласно этому закону, его полномочия в этом плане значительно расширены.

Некоторые украинские политики и эксперты считают, что наряду с вышеперечисленными плюсами нормы этого закона будут способствовать привлечению международных миротворцев в зону военного конфликта на условиях, выгодных Украине, а именно: не позволят стране-агрессору под маркой миротворцев ввести на захваченные территории дополнительный военный контингент.

Наряду с плюсами в принятии этого закона есть и некоторые минусы. Как было написано выше, этот закон фактически консервирует нынешнее положение вещей и не прописывает порядок деоккупации и реинтеграции оккупированных территорий. Кроме этого, законодательно признав, что Российская Федерация является агрессором и оккупантом, Украина не только не разрывает дипломатические связи, но и фактически наращивает торговые обороты с государством, с которым оно де-факто находится в состоянии войны. Нонсенс? Но тем не менее это так. А еще, согласно этому закону, экономическая и торговая блокада оккупированных территорий может быть прекращена до возвращения территорий под юрисдикцию Украины.

Теперь дело за малым – закон должен подписать президент Украины Петр Порошенко. Он еще не подписан, а некоторые политические деятели, оставшиеся недовольными принятием этого закона, уже собираются различными юридическими манипуляциями оспорить его и помешать ему вступить в силу.

Александр ЦЫНКЕВИЧ, собственный корреспондент газеты «Народная Воля» в Украине.

НЕЗАВИСИМАЯ ЭКСПЕРТИЗА

После «заземления»…

Борис ЖЕЛИБА, профессор, доктор экономических наук

Итак, государственный бюджет Беларуси на 2018 год обрел силу закона. Как республиканский, так и консолидированный, который наряду с первым включает множество местных бюджетов.

Минфин верстал бюджет по консервативному сценарию. Он исходил из роста ВВП в 2018 году всего на 1,2% (правительство наметило 3,5%). Увеличение потребительских цен закладывалось на 7,4% (у правительства – 6%). По прогнозу Минфина ставка рефинансирования сохранится на нынешнем уровне – 11% годовых (Нацбанк заложил 10%), среднегодовая цена барреля нефти бралась всего 43 доллара за баррель, а курс доллара предусматривался 2,038 рубля.

Исходя из такого, скажем, пессимистического сценария, Минфин как бы заблаговременно подстраховывался: лучше сформировать бюджет на основе скромных экономических параметров, а потом перевыполнить по факту плановые показатели и быть на коне, чем, как это не раз бывало, потом кроить и кресты березовые.

Доходы консолидированного бюджета утверждены в сумме 32,4 млрд рублей, расходы – 31,8 миллиарда. Как видим, бюджет на 2018 год запланирован с профицитом. Это, конечно, хорошо.

Но более наглядное представление о том, в какую сторону смотрит Минфин и все правительство, дают сравнительные данные по изменению структуры республиканских бюджетов по годам. Оценивая «отклонения», можно сразу констатировать, что в целом существенных изменений структура республиканского бюджета на 2018 год в сопоставлении со структурой бюджета, принятого на 2017 год, не претерпела. Следует согласиться с теми аналитиками, которые утверждают, что новый бюджет сделан по старой матрице.

Тем не менее обратим внимание на наиболее заметные отклонения. В доходах бюджета 2018 года на 1,4% увеличился удельный вес НДС – типично косвенного налога. НДС является составной частью отпускной цены товара (работы, услуги), и поэтому реально уплачивается покупателями, в том числе и населением. Экономике были бы полезнее, если бы более быстрыми темпами рос налог на доходы и прибыль (рост его удельного веса в доходах запланирован намного скромнее – 0,8%), что свидетельствовало бы об улучшении финансового состояния белорусских предприятий. Уже, но план по сбору этого налога из года в год систематически не выполняется, чего не скажешь о косвенных налогах. Видимо, Минфин не питает особой надежды на улучшение финансового состояния предприятий и в текущем году.

Не заметно оптимизма у правительства и по сбору налогов от внешнеэкономической деятельности, основу которых составляют экспортные (вывозные) и импортные (ввозные) пошлины (рост их доли в доходах всего 0,1%). Значит, существенного изменения структуры нашего торгового баланса не предвидится. По прогнозу Минфина валютные поступления от экспорта будут давать нефть, нефтепродукты и калийные удобрения. Мясо и молоко, как и прежде, будем гнать в Россию. Но должно ожидать, к примеру, связать все свои надежды с экспортом в белорусско-китайское «БелДжи»!

Как показывают данные, неналоговые доходы сократились даже в абсолютной сумме: с 2699,9 млн рублей в 2017 году до 2340,4 млн рублей, запланированных на текущий год. Это косвенно может говорить о том, что масштабной приватизации государственной собственности в республике не предвидится.

В расходной части республиканского бюджета выделяется ростом как абсолютного показателя, так и удельного веса статья «Общегосударственная деятельность»: с 7333,6 млн рублей в 2017 году до 10020,9 млн в году текущем. То есть она увеличивается на 33,6, ее доля в расходах вырастет на 6,9%. Можно констатировать это как главный негатив бюджета 2018 года. Помимо того, что эта статья непроизводительная и несет на себе груз содержания огромного госаппарата, она содержит в себе и бремя растущего внешнего госдолга, что видно из абсолютных показателей.

Особые вопросы в СМИ вызвал беспрецедентный рост резервных фондов. Как в республиканском, так и в местных бюджетах. Например, резервный фонд президента увеличился со 126,4 млн рублей в 2017 году до 1201,1 млн, запланированных на 2018 год (посчитайте, во сколько раз). Соответственно, по удельному весу в расходах – на 5,3%. Смета расходов этого фонда никогда не публикуется. Выражаясь наукообразным языком, это «черный ящик». Изменения в расходах президентского фонда не нужно согласовывать в парламенте, а изменения в резервных фондах местных бюджетов (а эти фонды также резко увеличились) не требуется проводить через местные Советы. Все это порождает так называемые конспирологические версии. То ли эти резервные средства пойдут в решающий момент на доведение зарплат бюджетников до нового целевого показателя, то ли созданы на случай форс-мажорных ситуаций в экономике, которые у нас периодически происходят. Или на проведение досрочных избирательных кампаний, или даже на организацию какого-нибудь стратегического референдума. Министр финансов подтвердил, что были произведены небольшие урезания запланированных нескольких статей расходов, чтобы зарезервировать средства и при необходимости направить их на те нужды, которые потребуются. В том числе и на повышение зарплат в бюджетном секторе (без уточнения кому), и на реализацию программ и новых инновационных инвестиционных проектов. Как говорится, с миру по нитке – голому рубаха. Надо думать, что глава государства посещает предприятия тоже не с пустыми руками.

Заметный удельный вес в расходах занимает статья «межбюджетные трансферты». С одной стороны, республиканский бюджет оказывает поддержку местным бюджетам, с другой – не целесообразнее ли больше заработанных средств оставлять на местах? Это снизило бы иждивенческие настроения у местной вертикали и побуждало ее к более интенсивной деятельности по зарабатыванию доходов в регионах. Как видим, ситуация здесь не меняется.

Обращает на себя внимание резкое снижение расходов по статье «промышленность, строительство и архитектура» – с 1985,8 млн рублей в 2017 году до 724,7 млн на 2018 год, или -8,2% по удельному весу во всех расходах. Если взят курс на сокращение дотаций, особенно крупным неэффективным госпредприятиям, которые являются давними «жильцами» бюджета, то это можно только приветствовать. Но снижение в целом финансирования национальной экономики (с 2730,4 до 2473,8 млн рублей) вызывает вопросы. Также существенно уменьшена поддержка и сельскому хозяйству. Видимо, в надежде на то, что оно станет наконец более эффективно работать. Но в действительности сегодня инфраструктуре и хозяйственным отношениям на селе это вряд ли произойдет.

Скромно, но уверенно увеличивают свою долю в расходах республиканского бюджета все социальные статьи. Что здравоохранение (-0,7%), что образование (-0,4%), что социальная политика (-1,9%). И те небольшие приращения по сравнению с бюджетом 2017 года находятся на уровне инфляции. Вообще инфляция вредит экономике, но не всегда вредит бюджету, вздувая его цифры и улучшая в первую очередь доходную его часть. Но как по сути «замороженные» социальные статьи соотнести с традиционными заявлениями властей о социальной направленности белорусского бюджета? Понятно, что расходы такого рода предусмотрены и в местных бюджетах, но тогда здесь делает главный бюджет страны. В то же время его отягощают расходы на ряд провластных общественных организаций (БРСМ, «Белая Русь» и др.), государственных СМИ информационно-идеологической направленности, которые, в принципе, давно должны функционировать на коммерческой основе.

После того как бюджет рассматривался в так называемом нулевом чтении, президент поручил доработать этот вариант: «Заземлитесь. Соскочите с вертушки на землю. Люди хотят нормально жить». После «заземления» до 733,88 млн рублей был увеличен профицит республиканского бюджета. Расходы на национальную экономику урезаны на 10%, на здравоохранение – на 7,8%, на образование – на 2,8%, на социальную политику – на 2,6%. Зато с 442 млн рублей до 1,2 млрд рублей увеличился резервный фонд президента. Если посмотреть распределение по распорядителям средств, то можно увидеть, что, скажем, Министерству здравоохранения против прошлого года прибавили финансирования на целых 0,9%, Министерству образования – на 6,6%, а вот министерствам-силовикам в среднем почти на 19%.

Если приглядеться, статья «Обслуживание государственного долга» увеличилась незначительно: с 2496,3 млн рублей в 2017 году до 2536,6 млн на 2018 год. По удельному весу в расходах даже произошло снижение на 2%. Сумма на обслуживание внутреннего госдолга сократилась, что связано со сроками погашения выпусков минфиновских облигаций. Сумма обслуживания внешнего госдолга возросла. Это все связано с новыми внутренними и внешними заимствованиями, которые правительство запланировало в текущем году в целях рефинансирования прежних задолженностей. Как сообщил министр финансов, в 2018 году выплаты по госдолгу составят 3,8 млрд в долларовом эквиваленте. Правительство намерено привлечь 800–1200 млн долларов за счет евробондов, 400 млн долларов должны дать два последних транша кредита ЕФСР, и 400 млн рассчитывается привлечь на внутреннем рынке. Иными словами, финансовая долговая пирамида продолжает строиться. А главный бюджет страны все больше теряет свое социальное лицо.

ДЫПКУР'ЕР

Пасол Пакістана з'язджае з Беларусі

Завяршаецца дыпламатычная місія Масуда Хан Раджы

Ён стаў першым амбасадарам Пакістана ў нашай краіне. У Мінск **Масуд Хан Раджы** *(на фота – трэці злева)* прыехаў летам 2015 года, у беларускай сталіцы яго намаганнямі пачала працаваць пакістанская амбасада. Апошнія паўгода Раджы з'яўляўся паслом у Літве па сумяшчальніцтве.

"Вы нямала, нават шмат зрабілі ў плане ўстанаўлення вельмі дружалюбных адносін паміж Беларуссю і Пакістанам", – так ацаніў працу Масуда Хан Раджы ў Беларусі **Аляксандр Лукашэнка**.

Сапраўды, нельга было не заўважыць, з якім небывалым паскарэннем развіваліся апошнім часам беларуска-пакістанскія адносіны. За апошнія два гады з афіцыйным візітам Пакістан двойчы наведаў Аляксандр Лукашэнка, восенню 2016-га там пабываў прэм'ер-міністр **Андрэй Кабякоў**. У жніўні 2015 года ў Беларусь прыязджаў прэм'ер-міністр Пакістана **Наваз Шарыф**. 2 жніўня 2017 года планаваўся чарговы яго візіт у Беларусь, аднак у ліпені Вярхоўны суд Пакістана адправіў Шарыфа ў адстаўку праз абвінавачванне ў карупцыі. Прэм'ер-міністрам краіны стаў даўні паплечнік Наваза Шарыфа – **Шахід Хакан Абаса**. Таму звязваць ад'езд амбасадара Масуда Хан Раджы з Беларусі з кадравымі зменамі ў кіраўніцтве Пакістана нелагічна.

"Скончылася кадэнцыя амбасадара ў нашай краіне, а таксама і ў Літве, – так сціпла каментуюць ад'езд кіраўніка дыпмісіі ў пакістанскай амбасадзе ў Мінску. – *Масуд Хан Раджы адпраўляецца на радзіму, у апарат МЗС. Імя новага амбасадара пакуль не называецца".*

Вольга ГРЫНЯВІЦКАЯ.

ТОЛЬКІ ЛІЧБЫ

У планах 1 млрд долараў тавараабароту

Учора з паслом Пакістана Масудам Хан Раджы сустракаўся Аляксандр Лукашэнка.

"Дасягнуць тавараабароту з Пакістанам у 1 мільярд долараў можна нават без напружання", – заявіў падчас сустрэчы Лукашэнка. І падкрэсліў, што ў асобе Беларусі Пакістан *"заўсёды будзе мець надзейнага сябра, нягледзячы на якія-небудзь сусветныя катаклізмы".*

Паводле апошніх звестак Белстата, тавараабарот Беларусі і Пакістана па выніках 11 месяцаў 2017 года склаў 65 млн 532,2 тыс. долараў, што на 29,3% больш, чым за аналагічны перыяд 2016 года, у тым ліку экспарт – 56 млн 206,1 тыс. (на 46,9% больш), імпарт – 9 млн 326,1 тыс. (на 25% менш). Станоўчае для Беларусі сальда склала 46 млн 880 тыс. долараў.

З-ЗА КРАТАЎ

Ізаляцыя Міхаіла Жамчужнага

У штрафным ізалятары і памяшканні камернага тыпу праваабаронца знаходзіцца з 3 жніўня.

Доўгі час лісты ад Жамчужнага наогул не прыходзілі, але зараз ён нагадаў пра сябе. Напрыклад, Міхаіл напісаў праваабаронцы Таццяне Равяка, што з 6 студзеня ён змешчаны на адзін месяц у памяшканне камернага тыпу (ПКТ).

"З 3 жніўня знаходжуся ў ізаляцыі, – паведаміў Жамчужны. – 100 сутак у ШІЗА даліся нялёгка. У атрадзе ляжыць куча газет і лістоў. Абяцалі аддаць. Зараз становішча стабілізавалася, сітуацыя стала кантралюемай і прадказальнай".

З пачатку жніўня 2017 года адміністрацыя калоніі №9 у Горках, дзе адбывае пакаранне палітвязень, пачала выносіць спагнанні Міхаілу Жамчужнаму за адмовы пераходзіць у атрад, сфарміраваны са зняволеных з "нізкім статусам". На пачатак снежня 2017 года было вядома пра 14 спагнанняў у выглядзе змяшчэння ў ШІЗА і ПКТ.

"Лічу важным пастаяннае інфармаванне беларускай грамадскасці і зацікаўленых міжнародных структур пра тое, што адбываецца, – кажа **Таццяна Равяка**. – *Мы звяртаем увагу на тыя бесчалавечныя ўмовы ўтрымання, у якіх знаходзіцца Міхаіл Жамчужны. Такая поўная ізаляцыя – гэта дадатковы элемент уздзеяння на чалавека, бо толькі дзякуючы сустрэчам з адвакатам Жамчужны мог даведацца, што адбываецца па-за сценамі калоніі. Даведацца, ці ёсць цікавасць да яго справы альбо няма. Пастаянныя пакаранні і ізаляцыя – гэта спосаб псіхалагічнага ўздзеяння. Міхаілу хочуць паказаць, што, маўляў, ён зусім адзін і нікому не патрэбны. Хацелася б, каб гэтая ізаляцыя была нейкім чынам спынена".*

Нагадаем: заснавальнік праваабарончай установы "Платформ Інавэйшн" Міхаіл Жамчужны ў ліпені 2015 года быў асуджаны Віцебскім абласным судом на 6 гадоў пазбаўлення волі ў калоніі строгага рэжыму. 23 кастрычніка судовая калегія па крымінальных справах Вярхоўнага суда разгледзела касацыйную скаргу і прызначыла Жамчужнаму больш строгае пакаранне – шэсць з паловай гадоў пазбаўлення волі.

Ён быў прызнаны вінаватым у здзяйсненні злачынстваў, прадугледжаных арт.376 (часткі 1 і 2), ч.5 арт.16, ч.1 арт.375 і арт.431 (часткі 1 і 2): падбухторванне да наўмыснага разгалошвання звестак, якія складаюць службовую таямніцу; незаконнае набыццё і збыт спецыяльнага тэхнічнага сродку, прызначанага для сакрэтнага атрымання інфармацыі, у тым ліку – паўторна; дача хабару і дача хабару паўторна.

Сяргей НІКАНОРАЎ.

Народная Воля http://www.nv-online.info
23 СТУДЗЕНЯ 2018 г.

ЛІЧБА ДНЯ

778.500

Столькі ў сярэднім пасажыраў у суткі перавозіла летась мінскае метро. І гэта, дарэчы, менш, чым у 2016 годзе (800 тысяч).

Усяго ў 2017 годзе паслугамі Мінскага метрапалітэна скарысталіся 284,2 млн пасажыраў. Для параўнання: у 2016 годзе пасажырапаток склаў 291 мільён. Такім чынам, за мінулы год метро скарысталіся на 6,8 млн пасажыраў менш.

Самымі запатрабаванымі станцыямі Маскоўскай лініі нязменна застаюцца «Плошча Леніна», «Плошча Якуба Коласа» і «Уручча». Сярод станцый Аўтазаводскай лініі ўпэўнена першынстве (як і ў цэлым па метрапалітэне) «Каменная Горка» са штодзённымі 59,2 тыс. пасажыраў. Другая па наведвальнасці – «Магілёўская», а трэці радок у «Нямігі».

УЧОРА

Прэзідэнт Украіны са сваёй жонкай ушанавалі памяць Жызнеўскага

Прэзідэнт Украіны Пятро Парашэнка разам з жонкай Марынай учора раніцай ушанавалі памяць першых ахвяр пратэстаў у цэнтры Кіева ў 2014 годзе – беларуса Міхаіла Жызнеўскага і ўкраінца армянскага паходжання Сяргея Нігаяна.

Яны ўсклалі кветкі да памятных знакаў на вуліцы Грушэўскага і ўшанавалі іх памяць хвілінай маўчання.

Міхаіл Жызнеўскі загінуў ад кулі 22 студзеня 2014 года, не дажыўшы да свайго 26-годдзя чатыры дні. Цела Жызнеўскага пасля адпявання і ўрачыстых праводзінаў прывезлі з Кіева і пахавалі на радзінных могілках па лініі маці ў вёсцы Сцяг Працы пад Гомелем.

Прэзідэнт Украіны Пятро Парашэнка пасмяротна ўзнагародзіў Міхаіла Жызнеўскага ордэнам Героя Нябеснай Сотні, а ўкраінскі ўрад прызначыў пажыццёвую стыпендыю ягоным бацькам Ніне і Міхасю Жызнеўскім. Летась у чэрвені прэзідэнт Украіны прысвоіў беларусу званне Героя Украіны пасмяротна і ўручыў адпаведную зорку бацькам Міхаілу і Ніне Жызнеўскім.

Алена ЛІТВІНАВА.

ЗА ПАРТОЙ

На мастер-класс финского учителя пришло 1200 человек

Кари Лоухивуори был приглашен в Минск компанией «А-100 Девелопмент» в качестве независимого консультанта: в районе «Новая Боровая» вот-вот начнется строительство новой школы. По словам организаторов мероприятия, среди участников мастер-класса в основном были учителя и преподаватели вузов, студенты, психологи, более 70 директоров гимназий и школ и их заместителей. Были и те, кто при регистрации указали род деятельности как «мама», «папа» или «родитель».

О чем говорил финский эксперт?

ТОП-15 цитат Кари Лоухивуори, которые потрясли присутствующих и, судя по реакции зала, являются актуальными для Беларуси

1.Главные секреты финского образования: короткий школьный день, много игр, мало домашних заданий, длинные каникулы. И это – не шутка!

2.Одно из основных достижений школьной реформы в Финляндии – конец школьным инспекторам. Инспекция – это театр. Все надевают костюмы, улыбаются инспектору. Детей запугивают: если сделаешь что-то не так во время проверки, потом получишь! А когда проверка заканчивается, все выдыхают: наконец-то вернется нормальная жизнь!

3.В Финляндии полностью бесплатное образование. На всю страну существует только одна частная школа. Все остальные – государственные и все они одинаковые. Для учеников все бесплатно, включая питание. Но мы не тратим деньги на то, что не нужно.

4.Полное доверие учителям. В Финляндии вообще все построено на доверии. Правительство доверяет муниципалитетам, муниципалитеты – директорам школ, директоры – учителям, учителя – ученикам. А родители полностью доверяют школе.

5.Профессия учителя престижна. Учителя очень хорошо зарабатывают и являются уважаемыми людьми. Но и уровень у них должен быть соответствующий. Каждый учитель должен пройти обучение в магистратуре.

6.В Финляндии нет тестов и экзаменов. Вернее есть, но только один – при окончании средней школы. Ведь учитель лучше знает, на что способен каждый его ученик! Что же касается школ и учителей – у нас нет необходимости доказывать, что наша школа лучше, чем соседняя. Лишь изредка по всей Финляндии проводится выборочное исследование, чтобы убедиться, что все школы находятся на одном уровне.

7.Мы не сравниваем учеников друг с другом. Это делать категорически нельзя, ведь все дети разные! Ученик должен оценивать свое развитие, а не ориентироваться на навыки других. Надо показывать ребенку, какого прогресса достиг он.

8.Оценки в финской школе есть, но они не очень важны. В Финляндии десятибалльная система, но, как правило, нижний балл, который ставится, – 4. Если ты получил «четыре» – это фиаско, курс надо повторить. А «восьмерка» – очень хорошая оценка. Но оценка значит не так уж много – для ученика гораздо важнее получить вербальную обратную связь. Особенно в начальной школе. Как правило, учитель собирает учеников и родителей несколько раз в год, и они обсуждают учебу. Причем все происходит очень позитивно – упор делается на достижения учеников. И еще один важный момент: учитель всегда точно объясняет, чего он хочет от ученика.

9.Школьная форма в Финляндии – это худи и джинсы. Учителя тоже ходят в толстовках или худи и джинсах. Все очень неофициально. Да, когда дети подрастают, они начинают смотреть на «фирму», у кого джинсы дороже, у кого дешевле. Но это не такая уж большая проблема, которая ни на что не влияет. В принципе, у нас все очень демократично. Учителей называют только по имени. Меня могли называть или Кари, или «Рекси» («Дирик»). И когда мне ученик говорил «Привет, Рекси!», меня это не унижало. Но давало почувствовать, что я не полицейский и не надзиратель, а обычный человек.

10.Школа будущего – это не роботы и супертехнологии. Я всегда верил в человеческий контакт и доброжелательные взаимоотношения между учителем и учениками. Мне кажется, что новая школа – это выход из классов и новые возможности. Сегодня даже школа из самой глубокой глуши благодаря интернету может иметь доступ к лучшим преподавателям мира, может получить любого специалиста. Все ваши ограничения – это воображение.

11.Учитель – это эксперт. В Финляндии нет реформ, которые навязываются сверху. Все изменения и нововведения обсуждаются с учителями. И учителя могут выбирать ту методику, которую считают нужной. В этом отношении у нас полная автономия.

12.Что должны делать родители? Ничего сверхъестественного. Ешьте вместе с детьми. Общайтесь с детьми. Читайте вместе с ними. Ходите вместе в театр или кино. Объясняйте непонятное. Целуйте и обнимайте детей. Устанавливайте правила безопасности. И будьте для них взрослым, а не другом.

13.Помощь ребенку в процессе обучения экономит средства для общества. Если ребенка исключают из школы, не обращают на него внимания – он в перспективе станет безработным, наркоманом, сядет в тюрьму… Не говоря уже о трагедии в семье. Это будет стоить очень дорого для общества. Поэтому надо оказывать полноценную поддержку детям в обучении и разбираться в сути проблем, которые не дают ему нормально учиться.

14.Каких граждан должна воспитывать финская школа? Уверенных и ориентированных на будущее; владеющих многими языками; имеющих критические и аналитические способности; интерактивных и способных взаимодействовать; способных оценить других и умеющих быть благодарными; экспертов по многим вопросам и способных обучаться на протяжении всей жизни; активных и инновационных; преданных сообществу; креативных и способных использовать свой потенциал. Не так уж и много…

15.У ребенка должно быть детство. Он должен играть и общаться со сверстниками. Даже то, что мы считаем «бездарно тратить время ни на что», – для него тоже очень важно!

РАКУРС

Куды зніклі дзяўчаты?

Здавалася б, час "дэфіцытаў" у нас назаўсёды скончыўся. Аказваецца, гэта не зусім так. Сёння ў сельскай мясцовасці дэфіцыт… нявест. На кожную тысячу сельскіх мужчын 20–29 гадоў прыпадае крыху больш за 750 жанчын такога ж узросту. Куды зніклі дзяўчаты? Падаліся ў горад! Як ім тут жывецца?

Застацца ў роднай вёсцы пасля заканчэння школы – такога Марына нават уявіць сабе не магла. Сярод яе аднакласнікаў гэта лічылася, мабыць, самай вялікай жыццёвай няўдачай. І ў гэтай няўдачы была назва: круціць каровам хвасты.

Асабліва непрывабным для сябе такі занятак лічаць дзяўчаты. Таму яны і з'язджаюць у горад. Марына таксама з'ехала з роднай вёскі. У Мінску ўладкавалася працаваць у кафэ – мыйшчыцай посуду. Потым стала афіцыянткай. У яе кафэ ўсе афіцыянткі, мыйшчыцы, прыбіральшчыцы – дзяўчаты з вёсак.

Марына жыве ў Мінску ўжо восьмы год. Разам з дзвюма сяброўкамі здымае аднапакаёвую кватэру ў новабудоўлі. Дабіраецца на працу амаль гадзіну. Дзе бывае, акрамя свайго кафэ? Амаль што нідзе. У выхадныя ездзіць на вёску дапамагаць бацькам па гаспадарцы. Ці ёсць у яе хлопец? Быў, з яе ж вёскі. Але Марына з ім развіталася. Не для таго яна ў горад з'ехала, каб выйсці замуж за вяскоўца. А з гарадскімі хлопцамі адносіны неяк не складваюцца. Ужо некалькі разоў завязваліся ў Марыны з імі знаёмствы, але нічога сур'ёзнага не атрымлівалася. Для вясёлага баўлення часу і забавы яны з ёй сустракаюцца, а вось для сур'ёзных адносін яе былыя хлопцы выбралі гарадскіх дзяўчат. У суседак па здымнай кватэры таксама не атрымліваецца стварыць сям'ю з гарадскімі, хоць дзяўчатам ужо амаль па трыццаць гадоў.

Ці апраўдаліся надзеі Марыны, што гарадское жыццё лепш за вясковае? Ды пакуль што не… Што збіраецца далей рабіць? Безумоўна, у горадзе працаваць! У гэтым жа кафэ або, можа, у іншым…

Гісторыя Марыны – тыповая. Працаваць на ферме, у полі лічылася непрэстыжным яшчэ тады, калі былі маладзенькія бабулі цяперашніх сельскіх дзяўчат. І ў даяркі ішлі толькі тыя, хто з цяжкасцю адолеў восем класаў. Зрэшты, нават яны спрабавалі паступаць у ПТВ – вучыліся на маляроў і швачак, каб зачапіцца ў горадзе. Ну а тыя, што паступілі ў тэхнікумы, ВНУ, лічы, злавілі сваю птушку ўдачы.

Пасля заканчэння вучобы ўсімі спосабамі спрабавалі "атрымаць прапіску". Замужжа з гарадскім хлопцам і нараджэнне дзіцяці было самым надзейным з гэтых спосабаў.

Так было 10, 20, 30 гадоў таму. Сёння сітуацыя не змянілася. Хіба што міграцыя ў горад стала больш масавай. І ў дворнікі ісці жадаючых стала менш. Вясковыя дзяўчаты – без прафесіі, жылля – шукаюць больш прэстыжныя варыянты, адваёўваючы сваё месца пад гарадскім сонцам.

Сацыёлагі, дэмографы, эканамісты і культуролагі даўно шукаюць тлумачэнне феномену гарачай любові вясковай моладзі да горада. Сумеснымі намаганнямі прыйшлі да высновы, што ў горад едуць, па-першае, атрымаць адукацыю, рэалізаваць свае кар'ерныя амбіцыі. Па-другое, едуць за больш высокімі сацыяльнымі стандартамі – бытавыя ўмовы, ахова здароўя ў горадзе лепшыя, чым у вёсцы. Ды і гарадское жыццё больш разнастайнае і насычанае, яно дае чалавеку больш магчымасцяў развівацца.

Але пераехаць у горад з вёскі – гэта не проста памяняць месца жыхарства. Гэта – як купіць латарэйны білет. Для адных ён аказваецца шчаслівым: атрымліваюць адукацыю, робяць прафесійную кар'еру, ствараюць сям'ю, нараджаюць дзяцей. Для іншых у гэтай латарэі выпадае не самы ўдалы "выйгрыш": з вучобай не атрымліваецца, вартай працы не знаходзяць, гадамі жывуць у інтэрнатах і на здымных кватэрах, сям'я не складваецца.

Гарадское культурнае асяроддзе – тэатры, канцэрты, выстаўкі – нярэдка застаецца нецікавым і незапатрабаваным для вяскоўцаў.

Увогуле, як гавораць сацыёлагі, адаптавацца ў гарадскім асяроддзі не атрымліваецца больш як у паловы: адарваліся ад вёскі, але так і не знайшлі свайго месца, свайго шчасця ў горадзе…

Чаму ж не ўдаецца ўпісацца ў новыя гарадскія ўмовы? Калі маладыя людзі прыязджаюць у горад (нават на вучобу), адбываецца іх рэсацыялізацыя – пераўтварэнне сельскай асобы ў новую, гарадскую. Гэта няпросты, доўгі і даволі балючы працэс. Новае асяроддзе, выбар новых сяброў, іншы статус і магчымасці самарэалізацыі – усё гэта адбываецца ўдалечыні ад роднага дома, бацькоў і знаёмай абстаноўкі. Людзей навокал шмат, але ўсе яны жывуць сваім жыццём, да "навабранцаў" асаблівай справы нікому няма. І маладзенькія сельскія дзяўчаты нярэдка адчуваюць адзіноту, стрэс, пачуццё небяспекі.

Дарэчы, адаптацыя – з'ява не толькі сацыяльная, але і біялагічная. Гэта працэс, які накіраваны на захаванне стабільнасці арганізма. А вымушаная актыўная адаптацыя ў горадзе проста "з'ядае" жыццёвыя рэсурсы чалавека. І ён нярэдка ламаецца.

Вядома, многае залежыць ад якасцяў самога перасяленца. Каб знайсці, а часцей – адваяваць, сваё месца пад гарадскім сонцам, трэба быць мэтанакіраваным, упартым, працаздольным, напорыстым, мець валявы характар. І, вядома, пажадана быць неардынарным, таленавітым. Такі набор якасцяў якраз і дапамагае рэсацыялізавацца з вясковай асобы ў гарадскую.

Але, на жаль, далёка не ўсе сельскія дзяўчаты валодаюць гэтымі якасцямі. А галоўнае – далёка не ўсе яны ў стане ацаніць свае магчымасці, перабіраючыся на ПМЖ у горад. Ад вёскі яны адрываюцца, але гарадскімі пры гэтым не становяцца. Туляцца адна да адной, выбіраючы сяброўак, а ў рэшце рэшт і мужчын са свайго звыклага вясковага асяроддзя. І проста пераносяць у горад свой сельскі лад жыцця. Для Мінска і іншых беларускіх гарадоў гэта асабліва характэрна.

У апошнія гады нямала робіцца, каб даць вясковай моладзі новыя перспектывы – пабудаваны аграгарадкі, ствараюцца новыя працоўныя месцы, маладым спецыялістам прадастаўляюць ільготы, павышаюць заробкі. Здавалася б, можна атрымаць у горадзе адукацыю і вярнуцца назад у вёску, у звыклае роднае асяроддзе. Але гэты алгарытм увесь час дае збоі. Нават атрымаўшы адукацыю ў аграрных ВНУ, працаваць і жыць на вёсцы дзяўчаты не надта імкнуцца. А дзяўчаты, якія скончылі толькі сярэднюю школу або каледж, звязваюць свае жыццёвыя планы толькі з горадам.

Вось так і застаюцца хлопцы на вёсцы без нявест. А многія сельскія дзяўчаты ў горадзе так і не знаходзяць свайго сямейнага шчасця.

Што думаеце на гэты конт вы, нашы дарагія чытачы?

Якім вам бачыцца рашэнне праблемы "сельскіх нявест"?

Статыстычны партрэт міграцыі з вёскі ў горад выглядае прыкладна так:

- Самая вялікая ўзроставая група ў нашай краіне – маладыя людзі 25–30 гадоў. Іх амаль 1 мільён. Але толькі 17% з іх жывуць на вёсцы, астатнія 83% – у гарадах.
- Колькасць моладзі ў вёсках зменшылася за апошнія 10 гадоў амаль на 200 тысяч.
- Калі паглядзець у гістарычным разрэзе, то ў 1960-я з сельскай мясцовасці ў горад больш выязджала мужчын. З пачатку 2000-х пераважае жаночая ўнутраная міграцыя.
- Штогод пераязджаюць з вёсак у гарады амаль 40 тысяч маладых людзей, большасць з іх – дзяўчаты. Далёка не ўсе яны атрымалі ў горадзе вартую работу, знайшлі тут сваё сямейнае шчасце.
- А хлопцы, што засталіся ў вёсцы, таксама не ствараюць сем'яў – нявест усім не хапае. Вось такое замкнёнае шлюбна-сямейнае кола атрымліваецца.

Людміла КУСЛІВАЯ.

("Алеся".)

РЭАКЦЫЯ

Генеральны сакратар Савета Еўропы зноў заклікаў Беларусь увесці мараторый на смяротнае пакаранне

«Два новыя смяротныя прысуды, вынесеныя 20 студзеня Мінскім гарадскім судом, з'яўляюцца вельмі трывожнай падзеяй, – сказаў Турб'ёрн Ягланд. – *Мы зноў заклікаем беларускія ўлады ўвесці мараторый на смяротнае пакаранне ў якасці першага кроку да яго адмены. Мы заклікаем улады не прыводзіць у выкананне гэтыя два прысуды і памілаваць іншых асуджаных да смяротнага пакарання. Смерць не з'яўляецца справядлівасцю».*

20 студзеня калегія па крымінальных справах Мінскага гарадскога суда пасля паўторнага разгляду справы аб забойстве ў снежні 2015 года маладой пары ў доме на вуліцы Алібегава ў сталіцы і мужчыны ў пасёлку Калодзішчы вынесла прысуд.

Першапачаткова прыгавораныя да пажыццёвага зняволення **Аляксандр Жыльнікаў** і **Вячаслаў Сухарка** пасля паўторнага разгляду асуджаны на смяротнае пакаранне з канфіскацыяй маёмасці. Яны абвінавачваюцца ў забойстве трох чалавек, разбоі, крадзяжы дакументаў.

СТОП-КАДР

Кіравала б ты, бабуля, дзіцячай каляскай!

Такія словы хочацца сказаць той 62-гадовай бабулі з Жабінкаўскага раёна, якая, знаходзячыся за рулём "Пежо", зляцела ў меліярацыйны канал каля вёскі Целякі. У салоне знаходзілася яе ўнучка. Дзякуючы ўмелым дзеянням выратавальнікаў, абое былі аператыўна дэблакіраваны. Пашанцавала застацца ў жывых.

РОЗДУМ

Беларуская нацыянальная ідэя – умова прагрэсу і мірнай будучыні

Рэспубліка Беларусь – маладая краіна. Перад ёй адкрыты два шляхі: першы – развіцця і прагрэсу, другі – дэградацыі і заняпаду. Каб не памыліцца з выбарам і ступіць на першы шлях, беларускаму грамадству патрэбна мець перад вачыма выразны арыенцір. Такім арыенцірам з'яўляецца **нацыянальная ідэя**. Яна павінна грунтавацца на вопыце продкаў, быць зразумелай і знаходзіцца ў межах кругагляду чалавека.

Беларускую нацыянальную ідэю трэба разумець як спосаб дасягнення грамадствам лепшай будучыні, з якой атрымае карысць як грамадзянін, так і дзяржава.

Дзе ж шукаць беларускую нацыянальную ідэю? Гісторыя Беларусі – тое сховішча, у якім яна зберагаецца.

Калі звярнуцца да гісторыі Беларусі, то можна заўважыць, што ўсе найбольш значныя дасягненні нашых продкаў атрыманы дзякуючы адзінству народа і яго лепшых сыноў, якія адчувалі асабістую адказнасць за лёс роднай зямлі.

Менавіта адзінства народа сфарміравала беларускую нацыю, яе нацыянальную свядомасць і менталітэт.

Дзякуючы адзінству поглядаў членаў Рады БНР па пытанні самавызначэння беларускага народа была прынята 3-я Устаўная грамата, якой 25 сакавіка 1918 года Беларусь была абвешчана незалежнай краінай, а ў кастрычніку 1918 года зацверджана часовая Канстытуцыя БНР. Рэалізаваць ідэю дзяржаўнасці ў складаных знешнепалітычных умовах таго часу беларускаму народу не ўдалося. Але абвяшчэнне незалежнасці БНР аказала вялікае ўздзеянне на кіруючую савецкую ўладу, якая была вымушана 1 студзеня 1919 года пайсці на стварэнне БССР – савецкай рэспублікі з абмежаваным суверэнітэтам.

Адзінства ў спалучэнні з рашучасцю і прынцыповай пазіцыяй па тэрытарыяльным пытанні дэлегатаў VII з'езда Камуністычнай партыі Беларусі і II сесіі ЦВК БССР, якія праходзілі ў 1923 годзе, прымусіла кіраўніцтва СССР даць згоду на ўзбуйненне БССР. Узбуйненні рэспублікі, якія адбыліся ў 1924-м і 1926 гадах, дазволілі далучыць да БССР чатыры паветы Віцебскай губерні, два – Смаленскай, 11 поўных і тры няпоўныя паветы Гомельскай губерні (па стане на верасень 1920 года ў склад Гомельскай губерні РСФСР уваходзілі 9 з 11 паветаў скасаванай крамлёўскім кіраўніцтвам Магілёўскай губерні, два поўныя і тры няпоўныя паветы Мінскай губерні, чатыры паветы Чарнігаўскай губерні).

Пасля ўзбуйнення БССР яе плошча павялічылася на 73,65 тыс. кв. кіламетраў і склала 125,95 тыс. кв. кіламетраў. У новых межах БССР сфарміравалася адзіная ў эканамічных, культурна-бытавых і нацыянальных адносінах прастора.

Адзінства дэлегатаў Нацыянальнага сходу Заходняй Беларусі па пытанні будучага лёсу Заходняй Беларусі дазволіла ў кастрычніку 1939 года ў Беластоку прыняць пастанову, на падставе якой сесія Вярхоўнага Савета СССР прыняла закон аб уз'яднанні Заходняй Беларусі з БССР. У выніку гэтай лёсавызначальнай для беларускага народа падзеі тэрыторыя БССР павялічылася на 98,55 тыс. кв. кіламетраў і склала 224,5 тыс. кв. кіламетраў.

Уз'яднанне Заходняй Беларусі з БССР кансалідавала беларускую нацыю, узняло нацыянальную свядомасць народа, спрыяла ўздыму эканомікі і культуры рэспублікі.

Але сапраўдны прыклад адзінства і згуртаванасці прадэманстравала апазіцыя Вярхоўнага Савета БССР у 1990–1991 гадах. Правільная стратэгія ў спалучэнні з руплівай і эфектыўнай працай у Вярхоўным Савеце дазволіла апазіцыі ў ліпені 1990 года пераканаць большасць дэпутатаў Вярхоўнага Савета БССР прыняць Дэкларацыю "Аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі", а ў жніўні наступнага года надаць [illegible] Дэкларацыі статус канстытуцыйнага закона.

У выніку [illegible] апазіцыі ў Вярхоўным Савеце [illegible] 1990–1991 гадоў Беларусь атрымала незалежнасць і новую назву краіны – Рэспубліка Беларусь. [illegible] Рэспубліка Беларусь пачала самастойна прымаць рашэнні, якія закранаюць нацыянальныя інтарэсы беларускага народа, [illegible].

Дзяржаўнасць, [illegible] 1991 годзе, [illegible] беларускага народа.

Але беларуская дзяржаўнасць мае шматвекавую гісторыю: яна зарадзілася ў XIII–XIV стагоддзях у форме беларуска-літоўскага нацыянальна-тэрытарыяльнага ўтварэння – Вялікага Княства Літоўскага (ВКЛ).

Як сведчыць гісторыя, нашы продкі ў ВКЛ дабіліся вялікіх поспехаў у развіцці мовы, заканадаўства, кнігадрукавання, рамяства, гандлю, будаўніцтве.

Варты ўвагі той гістарычны факт, што ў XIII–XVI стагоддзях старабеларуская мова лічылася багатай і досыць апрацаванай. Яна выкарыстоўвалася ў якасці сродку зносін паміж людзьмі, а таксама ў дзяржаўных справах. Ёю карысталіся ў парламенце ВКЛ, які складаўся з дзвюх палат: Сойму (ніжняй) і Вялікакняжаскай Рады (верхняй). Дзяржаўныя акты ВКЛ, граматы князёў, судовыя пастановы пісаліся на старабеларускай мове. У 1468 годзе вялікім князем Казімірам Ягайлавічам быў выдадзены Судоўнік ВКЛ – збор пісаных законаў, апрацаваных на звычаёвым праве. На аснове яго, а таксама новых законаў і прывілеяў у 1529 годзе быў састаўлены поўны збор законаў – Статут ВКЛ. Другое і трэцяе выданні Статута выйшлі ў 1566 і 1588 гадах. Пасля іх з'яўлення заканадаўства ВКЛ стала лічыцца найбольш дасканалым у Еўропе.

У 1517 годзе Ф.Скарына ў Празе надрукаваў першую беларускую кнігу Псалтыр, а на працягу 1517–1519 гадоў пераклаў на старабеларускую мову і надрукаваў 19 кніг Старога запавету Біблії. Выданні Скарыны з'яўляюцца выдатнымі помнікамі рэнесансавага пісьменства. З іх з'яўленнем пачалося беларускае кнігадрукаванне ў ВКЛ. У XVI стагоддзі друкарні працавалі ў Бярэсці, Вільні, Полацку, Нясвіжы, Слуцку, Мінску, Магілёве, Заслаўі, Любчы, Пінску, Іўі, Лоску, Цяпіне і іншых гарадах і мястэчках Беларусі.

Рамяствам і гандлем у ВКЛ займаліся мяшчане гарадоў і мястэчак. Каб спраўляцца з канкурэнцыяй, рамеснікі арганізоўваліся ў цэхі. Вырабамі рамеснікаў гандлявалі на рынках. Рынкі гарадоў звязвалі між сабой усё ВКЛ, а беларускія купцы пракладвалі тракты да Варшавы, Гданьска, Кралеўца, Рыгі, Масквы, Ноўгарада і Цверы. З умацаваннем гандлёва-эканамічных сувязяў у межах княства склалася грашовая сістэма. У першай палове XVI стагоддзя з'явіліся манеты: сярэбраны грош літоўскі і ненязь (1/10 частка гроша). Абавязкам мяшчан было дбаць аб дабрабыце і харастве гарадоў і мястэчак, уносіць штогод пэўную суму грошай у скарб ВКЛ.

Па прыкладзе сярэднявечнай Еўропы многія беларускія гарады мелі права самакіравання – гэтак званае Магдэбургскае права. Магдэбургскае права на беларускіх землях мелі каля 60 гарадоў.

У розных гарадах і мястэчках ВКЛ будаваліся жамчужыны беларускай архітэктуры: замак у Міры, Траецкі касцёл у Ішкалдзі, Барысаглебская царква ў Навагрудку, шэдэўры абарончага дойлідства цытадэлі-бажніцы ў Мураванцы і Сынкавічах, умацаванні Лідскага замка, бастыёнападобны выступ абарончага рова перад брамай Гераненскага замка – адзін з першых вядомых на Беларусі элемент абароны пачатку XVI стагоддзя.

Беларускія будаўнікі, маляры і разбяры былі запатрабаваны не толькі ў ВКЛ, але і ў Вялікім Маскоўскім княстве.

Але мірнаму жыццю, плённай працы людзей і працвітанню беларуска-літоўскай дзяржавы перашкаджалі шматлікія войны. Яны аслаблялі дзяржаву, прыносілі спустошэнні, гвалт, здзек і гібель беларускага насельніцтва.

Галоўным абавязкам для нашых продкаў было забяспечыць мір сваім сем'ям і нашчадкам. Вернае іх ідэалам цяперашняе пакаленне беларусаў імкнецца прадухіліць уцягванне Беларусі ў міжнародныя ваенныя канфлікты.

Анексія Расійскай Федэрацыяй Крыма ў 2014 годзе і ўмяшанне яе ва ўнутры ўкраінскі канфлікт на Данбасе рэзка абвастрылі адносіны паміж Украінай і Расіяй, краінамі Захаду і Расіяй. Няма краіны, якая падтрымлівала б дзеянні Расійскай Федэрацыі на паўднёвым усходзе Украіны. Жахліва скажоныя формы набыла інфармацыйная вайна Расіі ў кіберпрасторы, скіраваная супраць Украіны і краін Захаду.

Зразумела, што ў такім [illegible] нестабільным міжнародным становішчы знаходжанне расійскіх ваенных баз на тэрыторыі Беларусі крайне небяспечна для Рэспублікі Беларусь.

Зусім відавочна, што пры ўзнікненні супрацьстаяння Расіі з краінамі ваенна-палітычнага блока НАТА ў выніку ваеннага канфлікту паміж імі Беларусь ператворыцца ў арэну геапалітычных разборак звышдзяржаў – Расійскай Федэрацыі і ЗША. Незалежна ад таго, хто выйдзе з канфлікту пераможцам, Беларусь зведае страшэнныя разбурэнні, а страты насельніцтва дасягнуць такіх маштабаў, што [illegible] такое будучае патрэбна беларускаму народу?

Адзіны магчымы спосаб, які застаецца, каб супрацьстаяць уцягванню Беларусі ў ваенныя канфлікты звышдзяржаў, – гэта наданне Рэспубліцы Беларусь статусу пастаянна нейтральнай дзяржавы. Менавіта такі прававы статус Беларусі адпавядае менталітэту беларускага народа, яго нацыянальным інтарэсам і Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Правы і абавязкі пастаянна нейтральных дзяржаў рэгламентуюцца Гаагскімі канвенцыямі 1907 года. У ваенны час такія дзяржавы не ўдзельнічаюць у вайне, у мірны час – праводзяць міралюбівую знешнюю палітыку, не ўдзельнічаюць у ваенных саюзах і канвенцыях, не заключаюць пагадненняў, накіраваных на ўцягванне іх у вайну.

Пастаянна нейтральнымі дзяржавамі ў Еўропе з'яўляюцца Швейцарыя, Аўстрыя і Мальта.

Для атрымання статусу пастаянна нейтральнай дзяржавы Рэспубліцы Беларусь неабходна:

– заключыць з Расійскай Федэрацыяй міждзяржаўны дагавор "Аб дзяржаўнай граніцы", які здыме пагрозу тэрытарыяльных спрэчак паміж Расіяй і Рэспублікай Беларусь у будучым;

– вывесці расійскія ваенныя базы з тэрыторыі Беларусі, не ўдзельнічаць у ваенных саюзах і кааліцыях, створаных вялікімі дзяржавамі;

– падпісаць дакументы Гаагскіх канвенцый 1907 года;

– зрабіць спецыяльную заяву аб Пастаянным нейтралітэце Рэспублікі Беларусь.

Засвоіўшы гістарычны вопыт і ўнікнуўшы ў глыбіню нацыянальных інтарэсаў Рэспублікі Беларусь, беларускую нацыянальную ідэю можна сфармуляваць як **Адзінства, Дзяржаўнасць, Нейтралітэт**.

[illegible] беларуская нацыянальная ідэя [illegible] Беларусь не [illegible] і мірнай [illegible].

Іван ЯФІМЕНКА, грамадзянін Рэспублікі Беларусь, эканаміст па адукацыі.

Мінск.

Ад рэдакцыі

Так, роздум аўтара артыкула мае надзвычай актуальнае значэнне. Без нацыянальнай ідэі мы не можам рухацца наперад, яна [illegible] га паасобку. Таму ўключайцеся, шаноўныя чытачы, у сур'ёзную размову. Давайце разам шукаць тое духоўнае апірышча, якое можа стаць трывалым падмуркам для прагрэсу нашай роднай Беларусі.

КАЛОНКА АЛЕСЯ НЯЎВЕСЯ

Як распазнаць беларуса

Дыктат на нас накладвае пячаць…
Магу я назіраннем падзяліцца,
Як можна беларуса распазнаць,
Калі парой бывае за граніцай.
Наогул асаблівасцяў няшмат,
Ды ёсць адна галоўная такая:
На кліч не азіраецца назад,
А тут жа, быццам зайчык, прысядае…

Грошы ў паветры

Напэўна, больш чым хто на свеце
Пусцілі грошай мы на вецер.
Чаму ж урад наш не дапетрыў
Увесці плату за паветра?

А зарплата не любіць…

Я працую да сёмага поту
І парою нават заўзята.
Але цяжка любіць работу,
Як цябе не любіць зарплата…

Паспяшаўся

Злачынца міліцыянер
Схапіў адразу ж за каўнер.
Аднак зняліся ўсе пытанні,
Бо той старэйшым быў па званні…

На ўласным прыкладзе

Я на прыкладзе ўласным гатоў
Вам засведчыць без кроплі хлусні:
У багацця нямала сяброў,
У галоты няма і радні..

Не баран, дык казёл

Калі ўжо сямейныя вузы – на злом,
Калі ўжо адносіны – сінім агнём,
Таго называе жанчына казлом,
Каго не ўдалося зрабіць бараном…

Наадварот

Нас спакушалі недарэм:
"Вазьмі крэдыт! Няма праблем!"
Цяпер рэкламы іншы від:
"Няма праблем? Вазьмі крэдыт!"

Хітрая бабуля

Зіма. Трамвай. У ім цяпла
Зусім нямашака. Зайшла
Бубуля – у руцэ кіёк.
– Мне месца саступі, сынок…
– Ты што ? Амаль пусты трамвай –
Любое месца выбірай!
– Хачу, сыночак, месца гэта я:
Яно табой ужо нагрэтае…

Пажадайце шчасця

Як хтосьці скажа:
"Шчасце не ў грашах!" –
Не варта распаляць
У спрэчцы страсці.
Яго, сябры,
Не пасылайце нах,
Яму вы проста
Пажадайце шчасця…

Пустая і поўная

Думка ў цемя
Б'е прыцэльна,
Як мяне крыху хістае:
Корміць поўная патэльня,
А выхоўвае – пустая…

Нервы на вецер

Той, хто кахае,
Верыць прыкмеце:
Сварка без сексу –
Нервы на вецер.

Бацькі

Бацькі – гэта тыя істоты,
Якія захоўваюць фота
Уласных любімых дзяцей,
Дзе грошы ляжалі раней.

Паводле Біблії

Гэта, бадай, не нова –
Біблія зноўку ў модзе:
"Спачатку было слова.
Потым далі па мордзе…"

Не асобы, а арганізмы

Калі мы "квасім" без стыдобы,
Дык адчуваем, што асобы,
У нас, канешне, шмат харызмы!
А раніцою – арганізмы…

Не разгубіўся

Старому мовіла няўзнак,
Пагляд адводзячы, дзяўчынка:
– Казаць мне сорамна, аднак
У вас расшпілена шырынка.
– А для цябе хіба сакрэт?
Ніхто не зачыняе дзверы, –
Сказаў, не разгубіўся дзед, –
Калі нябожчык у кватэры…

Новы зборнік Алеся НЯЎВЕСЯ

Чарговы сатырычны зборнік Алеся НЯЎВЕСЯ называецца "Сікась-накась". Чаму? Вось як у сваім уступным слове тлумачыць назву сам аўтар:

Як хтосьці выпускае брак
Або не хоча дбаць пра якасць,
Дык пра яго гавораць так:
– Зрабіў ты, братка, сікась-накась.
Дый што казаць нам пра людзей!
У межах цэлае дзяржавы
Парою ўсё не так ідзе,
Вядуцца сікась-накась справы.

Уласныя творы Алесь НЯЎВЕСЬ выдаваў і выдае за свой кошт. Аднак гэта толькі палова бяды. Горш тое, што кнігарні адмаўляюцца іх прадаваць. Таму, як і звычайна, зборнік "Сікась-накась" мае наклад усяго 40 асобнікаў. Палову з іх аўтар падарыў сябрам і знаёмым, а палову ахвяраваў Таварыству беларускай мовы. Тым самым ён адгукнуўся на заклік аб фінансавай дапамозе старшыні ТБМ Алены Анісім. Дадаткова Алесь Няўвесь бясплатна перадаў Таварыству 120 асобнікаў свайго гістарычнага рамана "Грэх". **Каб набыць кнігі, трэба звярнуцца на адрас: г.Мінск, вул.Румянцава, 13 (у будныя дні з 15.00 да 19.00).**

Купіўшы кнігі Алеся Няўвеся, вы фінансава падтрымаеце Таварыства беларускай мовы!

РЭХА

Партызаны былі розныя

Паважаная рэдакцыя! Я, сталы ваш падпісчык і чытач, хачу падзякаваць за цікавыя артыкулы на разнастайныя тэмы вашых таленавітых журналістаў і допісы неабыякавых чытачоў. Сапраўдным майстрам беларускага слова я лічу Міхася Скоблу, які выступае на старонках "Народнай Волі" пад рубрыкай "100 радкоў". Апрача ўзнятых там тэм, мяне здзіўляе, як аўтар умее выказацца ёміста і сцісла адначасова – роўна ў ста радках. І кожны радок напоўнены сэнсам, і тэмы публікацый, як правіла, балючыя і надзённыя.

Адна з такіх "сторадковых" публікацый – "Верабейка гаварушчы з беларускай пушчы" ("НВ" за 5 студзеня) – датычыць Другой сусветнай вайны. Я, як дзіця той вайны, ведаю пра яе не па кнігах ці ўспамінах ветэранаў. Мая дзіцячая памяць захавала шмат яскравых эпізодаў тых падзей, якія адбываліся на акупаванай немцамі тэрыторыі.

Прыгадваецца сонечны чэрвеньскі дзень 1944 года, калі ўжо ішла аперацыя "Баграціён" па вызваленні Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў. У небе над нашай вёскай Касарычы на Глушчыне мы пабачылі самалёты з зорачкамі на крылах. Узрадаваліся неймаверна ("Свае!"), але раптам бомба ўпала каля нашай хаты, утварыўшы вялізную варонку. А неўзабаве бомбы пасыпаліся на… луг, дзе не было ніякіх немцаў (іх і ў вёсцы не было). Пазней я клаў пракосы на тым лузе, абкошваючы варонкі ад тых "сваіх" бомбаў. А лётчыкі, мабыць, данеслі свайму начальству аб паспяховым выкананні задання і нанясенні ворагу страт...

Што да згаданага артыкула М.Скоблы пра злачынствы партызан у Мастоўскім і Івацэвіцкім раёнах, то я веру выкладзеным фактам. Сярод гэтак званых "лясных мсціўцаў" былі і рабаўнікі, і забойцы. І ўсё ж асобныя злачынствы партызан не могуць засланіць геразім сапраўдных змагароў з акупантамі, партызанскі ўнёсак у справу агульнай перамогі быў усё ж істотны. Нездарма адзін з галоўных праспектаў сталіцы нашай краіны называецца Партызанскім.

Васіль САХОЎСКІ, былы настаўнік.

г.Бабруйск.

ПАМЯТЬ

Воин, ученый, патриот Беларуси

В науку я попал благодаря моему однокурснику-приятелю, ныне кандидату технических наук, доценту Г.А.Геращенко. Как и я, он закончил институт с отличием, и именно он убедил меня, что заниматься творческой работой – это полезно и для страны, и для созидателей нового, передового. Благодаря такому выбору я встретил на своем пути замечательного человека и ученого – руководителя научной лаборатории ИСиА Госстроя БССР (ныне БелНИИСа), кандидата технических наук, доцента Александра Аркадьевича Чече, который приняли меня на должность главного специалиста.

Он вырос до заведующего кафедрой в сельхозинституте, но оставил этот вуз и перешел в НИИ, чтобы разработать и внедрить в производство задуманную им технологию изготовления напорных труб.

Голубоглазый кучерявый блондин А.А.Чече родился в Дзержинском районе. Он любил свой край, хорошо знал родной язык и поддерживал идею независимости Беларуси, хотя понимал, что это неосуществимо в условиях СССР. В 1937 году НКВД уничтожило его отца, но Александр Аркадьевич не таил злобу на советскую власть, считая главным виновником репрессий и бед только Сталина. В 16 лет Саша ушел в партизаны, а в 1944-м, прибавив себе год, стал солдатом Красной Армии и участвовал в прорыве линии обороны немцев по направлению на Кенигсберг.

С его слов, рота автоматчиков наступала целый день, а под вечер вышла из перелеска на ровное заснеженное поле. На его дальней стороне, за железнодорожной насыпью притаились немецкие пулеметчики. Почти вся рота там и полегла. Пуля попала в правый глаз Чече, голова уткнулась в снег, но он остался жив. Фашисты стали окружать поле с флангов и добивать раненых. Санитаров не было. Очнувшись, Саша пополлся назад. В него стреляли, и он, как мог, без глаза, отстреливался. Тяжело раненный боец добрался живым до леса, где ему оказали первую медпомощь. Он не раз нам твердил, что правду о войне написал только Василь Быков. Другие почему-то врали или умалчивали о недостатках и преступлениях во время войны.

Интересными были рассказы Чече о довоенной жизни в Западной Беларуси. Например, желающих переселиться в СССР заманивали переходить польско-советскую границу. В его краях агитатором был сосед-колхозник. Его корявую речь о светлой жизни при коммунистах часто передавали по радио. И многие верили его словам. Путь у всех, кто переходил границу, был один – сибирские лагеря. К примеру, никто из молодых ребят нашей деревни Головчицы, ушедших на восток в поисках коммунистического рая, не выжил. Все сгинули в ГУЛАГе.

Отдельную квартиру наш замечательный ученый-труженик, инвалид войны получил только в 50 лет. До этого с женой и детьми он жил в двухкомнатной квартире (хрущобе) вместе со старыми родителями жены.

Трагическими оказались для Александра Аркадьевича последние дни работы в системе Госстроя БССР. Очередной директор института Петухов решил избавиться от принципиального ученого. Сначала исподволь подговаривал сотрудников лаборатории написать на него жалобу. Но Н.И.Шепелевич, Д.Н.Кушнир, М.Ф.Шандалов (эмигрировал в Израиль) и другие отказались писать поклеп на своего шефа. Однако директор все равно снял его с должности руководителя лаборатории, и в 63 года наш учитель стал рядовым сотрудником. Партком не отреагировал. Обострилась болезнь единственного зрячего глаза. Переживая за результаты внедрения своих технологических разработок, А.А.Чече вынужден был уехать в командировку на Кавказ *(на фото второй слева)*. Всю ночь делал расчеты, а утром пошел в цех посмотреть опытный образец изделия, отформованного накануне. Возле него и нашли бездыханное тело ученого-практика – инсульт.

В то время я работал заведующим кафедрой в Академии управления при Совмине БССР, но был вынужден возглавить похороны своего наставника. Гроб с телом привезли в Минск в запаянном цинковом ящике и выставили в вестибюле ИСиА. Мало кто из руководителей пришел попрощаться с ученым, изобретателем, патриотом-белорусом, инвалидом Великой Отечественной войны. Похоронили А.А.Чече на деньги, собранные сотрудниками. Институт и военкомат отказались участвовать в церемонии.

Вот так закончилась жизнь славного человека, память о котором я буду носить в своем сердце до последнего вздоха.

Иван Иванович КУЛИК, кандидат технических наук.

ПЕРВЫЕ ЛИЦА

Этот странный Милош Земан

26 и 27 января чехи будут голосовать во втором туре президентских выборов. В 2013 году они выбрали Милоша Земана, и на этот раз он вновь лидирует: с 38,56% обходит бывшего президента Академии наук Чехии Иржи Драгоша, получившего голоса 26,60%. Это не означает, что Земан непременно выиграет. Но в любом случае его фигура заслуживает внимания.

Исключения Земана

Будущий президент родился 28 сентября 1944 года. Родители разошлись, так что Милош рос с матерью. После окончания девятилетней школы он поступил в среднюю экономическую школу – по нашим меркам, это техникум или колледж.

Социалистическая Чехословакия воспринималась в Восточной Европе как рассадник инакомыслия. Молодой человек написал реферат о первом президенте межвоенной Чехословакии – выдающемся европейском мыслителе Томаше Масарике. За это его лишили права поступить в высшее учебное заведение. Лишь после четырех лет работы на стройке Земан смог продолжить образование в Пражской высшей школе экономики – и то заочно.

Защитив в 1969 году диплом, он начал преподавать, но вновь продемонстрировал строптивый характер. Сначала его исключили из Компартии Чехословакии за публично выражаемое несогласие с политикой нормализации (курс, проводившийся после подавления советскими танками «пражской весны»), а затем он был вынужден покинуть преподавательскую кафедру. Впрочем, опасности он не представлял: выражал несогласие, а несогласие выражали многие. Не умирать же с голода? Дважды исключенный Милош Земан работал – вероятно, под надзором – на различных предприятиях до тех пор, пока горбачевская перестройка не накрыла волной и Чехословакию.

Левый марш

В 1990 году сотрудника Института прогнозирования Академии наук Чехословакии Милоша Земана избрали депутатом парламента. Пусть вас не смущает название учреждения, с которого начинается политическая карьера Земана: университетский диплом он в 1969 году защищал по теме «Футурология и будущее», и к астрологии – как и к гаданию по картам, руке и на кофейной гуще – его деятельность не имела отношения. Он был специалистом по комплексному стратегическому анализу, а подобные аналитические центры есть в каждом государстве.

Правда, мы не знаем, предвидел ли Земан распад Чехословакии. Но это не важно. В суверенной Чехии его карьера достигла зенита. Сначала он стал лидером Чешской социал-демократической партии. Потом в 1996 году возглавил палату депутатов парламента. В июле 1998 года он стал уже премьер-министром.

Либеральные реформы, прошедшие в Чехии, вступление ее в Евросоюз и НАТО, не перечеркнули потребность людей в социальной защите. Наоборот. За социал-демократов голосовали не потому, что ностальгировали по прошлому, а потому, что хотели исправить настоящее. И чем более Чехия интегрировалась в западноевропейское сообщество, тем ощутимее становилась такая потребность. Напомним, что Земан политически – из шестидесятых годов, когда левая риторика была в моде. И неизбежный рост безработицы, падение, пусть временное, уровня жизни вели к тому, что социал-демократы – наиболее респектабельная из левых партий – обретали все больший вес.

Встреча на Свислочи

Кстати, в должности премьер-министра Милош Земан единственный раз посетил Беларусь.

Было это в 2002 году. Тогда белорусские социал-демократы уверенно налаживали международные контакты со своими идейными союзниками. В Минск прилетел генеральный секретарь Социалистического интернационала Луис Аяла, а вместе с ним – член комиссии Социнтерна по правам человека Милош Земан. И – как вишенка на праздничном торте – председатель Социал-демократической партии Украины Виктор Медведчук, специально прилетевший, чтобы встретиться с действующим премьер-министром Чехии.

Беларусь тогда еще не ушла в самоизоляцию, как это случилось в 2010 году. Но визит главы правительства европейской державы, пусть даже частный, искушал организовать его встречу с белорусским президентом: премьер Чехии все-таки фигура повлиятельнее российских губернаторов. Но Земан уперся и поставил условие: это должна быть встреча не с премьером, а с деятелями социал-демократического движения. А значит, и принимающая сторона должна быть представлена. То есть Лукашенко предлагали встретиться не с Земаном персонально, а с Земаном, Аялой, Медведчуком и… Статкевичем.

Разумеется, Лукашенко отказался. Но и прилететь в Минск Земану не помешали.

Я помню этот миг торжества Николая Статкевича. Пожалуй, большим мог быть лишь визит к нему канцлера Германии, который в тот момент тоже представлял социал-демократов.

Однако 15 июля 2002 года Земан ушел в отставку: партия проиграла выборы в сенат. Он мог остаться: его личная популярность и узнаваемость были высоки. Земан предпочел честно ответить за то, что он считал поражением.

Пенсионер против политиков

Теперь правительство и президент Чехии принадлежали к правой части политического спектра. А в стране становилось все больше пенсионеров. Они имели все основания считать себя обойденными. Рынок развивался, но цены росли. С мнением Чехии считались, но сами чехи не чувствовали, что государство гарантирует им должный уровень социальной защиты.

Пенсионер Земан ходил по улицам Праги. Его узнавали. С ним разговаривали. Он ничего не обещал. Он, вероятно, вообще не знал, что вернется в политику. Или – знал, но не говорил. В 2005 году он издал книгу под названием «Как я ошибался в политике». Вероятно, он оказался единственным, кто осмелился пересмотреть собственное прошлое.

В конце 2009 года бывшие социал-демократы, ушедшие вместе с Земаном, создали свою партию – Партию прав граждан «Земановцы». Теперь он был свободен от прежних обязательств и получил возможность критиковать и правых, и левых. И хотя традиционные партии еще не воспринимали «земановцев» в качестве серьезных противников, угроза начала обретать конкретные очертания.

В 2013 году после изменений в Конституции президента Чешской Республики впервые должны были избирать граждане. Фаворитом правых партий считался Карел Шварценберг, которого выдвинул 41 депутат. 105.439 граждан выдвинули кандидатом пенсионера Милоша Земана. Как показывает социология, Шварценберга поддерживали жители крупных городов, успешные предприниматели, интеллигенция. Земан опирался на жителей села и малых городов – этот электорат аналогичен тому, который введет в Белый дом Дональда Трампа. Во втором туре Земан выиграл у Шварценберга со счетом 54,80% против 45,19%. Как скажет его предшественник на посту президента, правый реформатор Вацлав Клаус, «правда и любовь одержали победу над ложью и ненавистью». Шварценберг пожелал сопернику стать президентом всех чехов.

8 марта 2013 года пенсионер Милош Земан стал президентом Милошем Земаном.

Слон в посудной лавке

Президент в Чехии является главой государства, однако, несмотря на всю важность этого поста, непосредственно курс государства определяет правительство. 9 августа 2013 года кабинет бывшего социал-демократа Иржи Руснока ушел в отставку. Говорили, что Земан инициировал парламентский кризис, чтобы упрочить влияние на правительственный курс.

Новый премьер, также социал-демократ, Богуслав Соботка был молод. Родившийся в 1971 году, Соботка и образование получил, и политическую карьеру построил уже в постсоциалистической Чехии. Земану он годился в сыновья. На его фоне президент смотрелся достаточно выигрышно. Именно его цитировали мировые агентства – тем более что говорил он много, охотно и скандально.

Одним из первых европейских политиков Земан категорически выступил против антироссийских санкций. Одновременно он отверг идею принятия Украины в НАТО – то есть произнес вслух то, что считалось «фигурой умолчания» в европейской политике. Земан публично комментировал и осуждал деятельность правых правительств Европы – прежде всего Австрии. Президент Чехии также выступил против политики Евросоюза по отношению к мигрантам.

В 2015 году Земан бросил перчатку всей Европе. Он прибыл на торжества по случаю юбилея окончания Великой Отечественной войны в Москву. Земан заявил: он не будет участвовать в параде, поскольку участие его в демонстрации военной мощи России могло быть истолковано как поддержка государства – преемника политики СССР 1968 года. Однако он счел себя обязанным выразить таким образом уважение к памяти солдат, освобождавших Чехословакию от войск Германии.

Это сильно отличалось от политики единой Европы. Но на самом деле Земан наиболее ярко выразил те антибрюссельские настроения, которые уже доминировали на территории постсоциалистической части Европы. Он был всенародно избран – поэтому говорили о нем. А его позиция мало чем отличалась, например, от позиции премьер-министра Венгрии Виктора Орбана. И во многом совпадала с подходами лидера правящей партии Польши Ярослава Качиньского.

Осколки сервизов с дипломатических фуршетов, фигурально выражаясь, разлетались после каждого публичного выступления президента Чехии. Но избирателю это нравилось.

За повторным мандатом

6 декабря 2017 года Милош Земан поручил сформировать новый Кабинет министров Чехии бывшему первому вице-премьеру Андрею Бабишу. Партия Бабиша «Акция недовольных граждан» получила по итогам парламентских выборов наибольшую фракцию в парламенте.

Земан сотрудничал с Бабишем с 2001 года. Крупный предприниматель, Бабиш считался одним из спонсоров партии Земана. Поэтому назначение его на пост премьер-министра было важным шагом на пути к президентским выборам: правительство и президент намеревались согласовывать политику.

Но как раз это и вызвало очередной кризис. Кабинет Бабиша просуществовал менее двух месяцев. 17 января Палата депутатов отказала Бабишу в доверии. Отчасти это было вызвано тем, что Земан вышел во второй тур президентской кампании с сильным оппонентом: фигура бывшего главы Академии наук Драгоша вселяла в правоцентристов надежду, что во втором туре он консолидирует голоса тех, кого раздражал Земан.

Земан подчинился. Он отправил Бабиша в отставку – и тут же поручил ему сформировать правительство повторно. Это было демонстрацией уверенности: я не иду на компромисс и не сдаюсь. Основания были: превосходство в первом туре было достаточно серьезным.

Ждать результатов осталось менее недели.

Кто вы, мистер?

Можно ли считать Земана «пропутинским» или «пророссийским» политиком? Вряд ли. Память о раздавленной танками Варшавского договора «пражской весне» слишком сильна в нем.

Можно ли считать его политиком «антизападным»? Тоже вряд ли. Нигде он не выступил за выход Чехии из Европейского Союза или из НАТО.

Скорее, он как барометр, стрелка которого предвещает непогоду. Настроения чехов таковы, что им понадобился харизматический политик, умеющий идти наперекор Брюсселю. И если время Земана в чешской политике закончилось, он спокойно уйдет на пенсию. Тем более что ему не впервой.

Но с его отставкой чехам опять будет его не хватать.

Александр ФЕДУТА.

У ДВУХ СКАЗАХ

***

На 91-м годзе жыцця памёр легендарны французскі повар Поль Бакюз, чыя рэстарацыя L'Auberge du Pont de Collonges атрымлівала найвышэйшую адзнаку галоўнага кулінарнага даведніка свету "Мішлен" – "тры зоркі", пачынаючы з 1965 года. У спачувальным слове прэзідэнт Францыі Эмануэль Макрон сказаў, што ўсе французскія повары будуць плакаць на сваіх кухнях.

***

Амерыканская журналістка Сюзан Броўдзі у інтэр'ю Hollywood Reporter абвінаваціла акцёра і рэжысёра Майкла Дугласа ў сексуальных дамагальніцтвах. Продкі ўладальніка двух "Оскараў" паходзяць з Чавусаў.

***

Інстытут Нацыянальнай памяці Польшчы склаў спіс з больш як 1600 эсэсаўцаў, якія працавалі ў лагерах смерці падчас фашысцкай акупацыі і дагэтуль могуць быць жывыя. Першыя 400 імён ужо перададзены міжнароднай паліцыі.

***

Фірма "Барсаліна" аб'явіла аб сваім банкрутстве. Капелюшы яе вытворчасці насілі самыя крутыя мафіёзі, пачынаючы ад славутага Аль Капонэ.

***

Міністр замежных спраў Балгарыі Кацярына Захар'ева паведаміла, што ў гэтым годзе Македонія пачне перамовы з ЕС наконт уваходу ў саюз. Нагодай стала падпісанне афіцыйнага пагаднення аб тым, што краіны не маюць тэрытарыяльных прэтэнзій адна да адной.

***

Міністэрства культуры Расіі перанесла прэм'еру фільма пра прыгоды вядомага мядзведзіка Падынгтана. Міністр Уладзімір Мядзінскі патлумачыў гэта тым, што білеты на "Прыгоды Падынгтана – 2" пачалі распаўсюджваць да таго, як быў афіцыйна атрыманы пракатны дазвол.

***

Аб'яднаная каманда дзвюх Карэй сапраўды выступіць на Алімпіядзе пад адзіным сцягам. На форме спартсменаў будзе намаляваны лагатып з контурам Карэйскага паўвострава, а ў якасці гімна будзе іграць вядомая карэйская песня "Арыран", якая знаходзіцца ў спісе нематэрыяльнай спадчыны ЮНЭСКА.

***

У інтэрв'ю газеце Latvijas Avize спікер парламента Малдовы Андрыян Канду назваў расійскіх салдат у Прыднястроўі акупантамі. Ён паабяцаў падлічыць матэрыяльныя страты ад знаходжання расійскіх вайсковых часцей у Прыднястроўі і паставіць пытанне аб іх кампенсацыі.

***

У Фінляндыі ідзе эксперымент па вырошчванні бамбуку ў натуральных кліматычных умовах. Гэта звязана з тым, што ў мінулым годзе старшыня КНР Сі Цзіньпін падарыў фінам дзве панды – Лумі і Пюру, а іх трэба нечым карміць.

У СУСЕДЗЯЎ

Акт незалежнасці як найвышэйшая каштоўнасць

Прэзідэнт Літоўскай Рэспублікі Даля Грыбаўскайтэ адкрыла новую экспазіцыю ў так званым Доме Сігнатараў – гістарычным будынку, дзе 16 лютага 1918 года быў падпісаны Акт незалежнасці Літвы. Разам з прэзідэнтам выставу адкрываў старшыня апошняга Вярхоўнага Савета Літоўскай ССР – Узнаўляльнага сейма прафесар Вітаўтас Ландсбергіс.

"Сто гадоў таму менавіта ў гэтым будынку нарадзілася наша свабода, – падкрэсліла спадарыня прэзідэнт. – *Прыклад 20 мужчын, якія абвясцілі незалежнасць у 1918 годзе, натхніў нас на Акт 11 сакавіка – безумоўна аднавіць незалежнасць".*

Як найвышэйшая гістарычная каштоўнасць выстаўлены ў экспазіцыі знойдзены прафесарам Людасам Мажылісам арыгінал Акта незалежнасці, які лічыўся згубленым. Прафесар Мажыліс знайшоў яго ў дыпламатычным архіве Берліна, і германскі ўрад дазволіў перадаць гэты звышкаштоўны дакумент Літве на пяць гадоў. Адкрыццё экспазіцыі трансліравалася на вуліцу, дзе сабраліся сотні людзей з нацыянальнай сімволікай.

Наперадзе Беларусь таксама чакае вялікае свята – 100 гадоў з дня абвяшчэння незалежнасці і стварэння Беларускай Народнай Рэспублікі. Ці стане прыклад Далі Грыбаўскайтэ ўзорам для Аляксандра Лукашэнкі – невядома.

Алесь КЛЯЎЧУК.

СКАНДАЛ

Святла не будзе нават для статуі Свабоды

Рэспубліканцы і дэмакраты ў Сенаце Злучаных Штатаў не дамовіліся наконт зацвярджэння бюджэту – галоўнага фінансавага дакумента краіны. 20 студзеня настаў час шатдаўна (так называюць сітуацыю, калі дзяржаўныя службоўцы вымушаны сысці ў неаплатны адпачынак). Працаваць будуць толькі тыя службы, якія адказваюць за пытанні бяспекі асобы і дзяржавы – у тым ліку пошта, "хуткая дапамога", служба надзвычайных сітуацый, шпіталі і турмы, энергетыка і г.д. У астатнім – адключылі ад фінансавання ўсіх, нават сусветна вядомую статую Свабоды: яна не атрымае электраэнергіі.

Прэзідэнт Дональд Трамп назваў шатдаўн вялікай небяспекай для краіны. Але ж менавіта ягоная пазіцыя і справакавала крызіс: як вядома, амерыканскі лідар выступае за дэпартацыю ўсіх нелегальных мігрантаў з тэрыторыі ЗША, а апазіцыйная да яго Дэмакратычная партыя лічыць гэта няслушным. Зараз ад кампрамісу залежыць лёс не толькі 700 тысяч мігрантаў, але і бюджэту краіны.

Апошні раз нешта падобнае адбывалася падчас прэзідэнтуры Барака Абамы ў 2013 годзе: бюджэтныя ўстановы не працавалі 16 дзён.

Фёдар КАНСТАНЦІНАЎ.

СВЕЦКАЯ ХРОНІКА

Каралеўскую сям'ю чакаюць вяселлі

Унучка каралевы Вялікабрытаніі прынцэса Яўгенія, дачка прынца Ёркскага Эндру і Сары Фергюсан, збіраецца замуж за свайго даўняга бойфрэнда Джэка Брукбэнда. Былы кіраўнік лонданскага фешэнебельнага клуба Mahiki Брукбэнд пазнаёміўся з унучкай Елізаветы II на адным са швейцарскіх гарналыжных курортаў некалькі год таму, і з таго часу яны сустракаюцца. Яўгеніі, восьмай у чарзе магчымых пераемнікаў каралеўскай кароны, 27 год, яна скончыла ўніверсітэт у Ньюкасле. Зараз яна кіруе галерэяй сучаснага мастацтва Hauser & Wirth у Лондане. Таксама яна апякуе дабрачынны фонд па барацьбе з анкалагічнымі захворваннямі ў падлеткаў, Еўрапейскую школу астэапатыі і арганізацыю па абароне сланоў Elephant Family.

Заручыны адбыліся падчас знаходжання Яўгеніі і Джэка ў Нікарагуа на пачатку студзеня. Бацькі абаіх маладых людзей у захапленні ад іх выбару.

Гэта не адзінае вяселле, якое ў хуткім часе чакае каралеўскую сям'ю. У маі адбудзецца таксама вянчанне малодшага сына прынцэсы Дзіяны і прынца Чарльза – прынца Гары і амерыканкі Меган Маркл, якая адмыслова дзеля гэтага шлюбу прыняла англіканства.

ГЕРМАНІЯ

Перамовы аб новым урадзе пачнуцца ў хуткім часе

Ангела Меркель шчыра вітала рашэнне з'езда Сацыял-дэмакратычнай партыі Германіі, які 21 студзеня прыняў рашэнне распачаць перамовы з яе партыяй "Хрысціянска-Дэмакратычны Саюз" наконт утварэння кааліцыйнага ўрада Германіі. Апроч іх у перамовах возьме ўдзел традыцыйны партнёр ХДС – Хрысціянска-Сацыяльны Саюз. Гэта значыць, што спадарыня Меркель захоўвае шанц стаць у чарговы раз канцлерам ФРГ.

Нагадаем, што адным з найбольш спрэчных пытанняў, якое дагэтуль перашкаджае стварэнню ўрада, стала пытанне пра квоту на бежанцаў, якіх збіраўся прыняць мінулы склад урада Меркель. Колькасць гэта зараз будзе абмежавана лічбай 180–200 тысяч чалавек. Эксперты кажуць, што сёння ў чарзе на легалізацыю свайго знаходжання ў Германіі значна менш уцекачоў з "гарачых кропак".

Пакуль не вядома, якую пасаду зойме ў складзе новага ўрада лідар сацыял-дэмакратаў, былы кіраўнік Еўрапарламента Марцін Шульц, але ягоны папярэднік Зігмар Габрыэль, хутчэй за ўсё, захавае пасаду міністра замежных спраў Германіі.

ДЫЯЛОГІ

Міхась СКОБЛА – Барыс ПЯТРОВІЧ

«І гэты час, і гэты лад не назаўсёды»

*Саюз беларускіх пісьменнікаў – найстарэйшая ў Беларусі творчая арганізацыя. І адна з самых шматлікіх – налічвае больш за 500 сяброў. Чым сёння жыве СБП, хто стане першым лаўрэатам новай Літаратурнай прэміі імя Міхася Стральцова і чаму ў "незалежных" пісьменнікаў не атрымліваецца супрацоўніцтва з "прыўладнымі" калегамі? Госць "Народнай Волі" – старшыня СБП **Барыс Пятровіч**.*

«У Школу маладога літаратара пры СБП конкурс большы, чым на філфакі ВНУ»

– Барыс, мы з табой добра памятаем тыя часы, калі Саюз пісьменнікаў уяўляў з сябе цэлае літаратурнае міністэрства – са сваім штатам, са сваім прасторным Домам літаратара, са сваімі бюро прапаганды, газетамі і часопісамі, нават са сваёй паліклінікай. А якая сітуацыя з ачоленай табою пісьменніцкай арганізацыяй сёння?

– Не толькі мы з табою, Міхась, памятаем тыя часы. Яшчэ жывыя шмат пісьменнікаў, якія паспелі і папрацаваць у тым штаце, і пакарыстацца тымі дабротамі, што давала сяброўства ў саюзе. На жаль, мы заспелі самыя апошнія гады існавання таго саюза, і я, да прыкладу, не паспеў нічым пакарыстацца, нават у Доме адпачынку "Іслач" ні разу не пабыў, не кажучы ўжо пра іншае, бо ўступіў у саюз напрыканцы 1993 года, калі ўсё паціху канала. А ў 2005 годзе мы страцілі апошняе, што нагадвала пра тыя часы, – Дом літаратара.

Што маем сёння? Самае важнае – гэта тое, што, нягледзячы на ўсе мітрэнгі, нам удалося захаваць арганізацыю, заснаваную ў 1934 годзе класікамі нашай літаратуры – Купалам, Коласам, Чорным… У яе ўваходзяць, дакладней, захавалі ёй вернасць усе самыя вядомыя беларускія пісьменнікі. Да сваіх апошніх дзён у нашым саюзе заставаліся народныя пісьменнікі Беларусі Васіль Быкаў, Рыгор Барадулін і Ніл Гілевіч, а таксама Генадзь Бураўкін, Іван Пташнікаў, Мікола Аўрамчык… У нашым саюзе цяпер Анатоль Вярцінскі, Васіль Зуёнак, Віктар Казько, Святлана Алексіевіч, Леанід Дайнека, Уладзімір Някляеў, Уладзімір Арлоў, Леанід Дранько-Майсюк… Апошнім часам да нас перайшлі з прыўладнага СПБ тыя, хто некалі пакінуў саюз, – Раіса Баравікова, Андрэй Федарэнка, Алена Брава... Саюз пастаянна папаўняецца новымі імёнамі. Мы не маем свайго памяшкання, але штомесяц праводзім дзясяткі мерапрыемстваў, пры СБП працуе Школа маладога літаратара, куды конкурс на паступленне большы, чым на філфакі ВНУ. Мы праводзім літаратурныя фестывалі, уручаем прэміі, стыпендыі. Выдаём часопіс, кнігі, маем сайт, які годна абнаўляецца.

– Нядаўна каля Нацыянальнай бібліятэкі з'явіўся Парк пісьменнікаў. Хадзілі чуткі, што высаджваць там маладыя дрэўцы запрашаецца і Саюз беларускіх пісьменнікаў. Чаму было вырашана не ўдзельнічаць у гэтай акцыі?

– Так, запрашэнне ад прыўладнага Саюза пісьменнікаў сапраўды было. І спачатку я пагадзіўся на сумесны ўдзел у пасадцы таго парку, праўда, пры ўмове, што адбудзецца папярэдняе абмеркаванне, якім будзе парк і хто возьме ўдзел у пасадцы дрэў. Ну і, вядома, тое, хто будзе ўшанаваны. Я хацеў, каб там была Алея ў гонар народных пісьменнікаў Беларусі, каб свае дрэвы, па папярэдняй згодзе, пасадзілі ўсе знакамітыя сённяшнія беларускія літаратары, у тым ліку і Святлана Алексіевіч. На жаль, абмеркаванне не адбылося. А ўдзень, калі стала вядома, што заўтра адбудзецца закладка парку, прайшоў суд над Уладзімірам Някляевым, якога асудзілі на дзесяць сутак – за мітынг, у якім ён не ўдзельнічаў. І скажы: ці можна было нам з гэтай дзяржавай саджаць дрэвы, калі яна ў гэты час саджае ў вязніцу паэтаў? Таму ўрэшце мы адмовіліся. Шкада, паўтаруся, ідэя цудоўная, але, пэўна, рана яшчэ яе рэалізоўваць у нашых умовах.

«Беларуская літаратура адна з найцікавейшых у свеце, але не раскручаная»

– Гады тры таму ты ўдзельнічаў у другой сустрэчы пісьменнікаў з кіраўніком краіны. На першай, у далёкім 1998 годзе, давялося прысутнічаць мне, і, павінен прызнацца, гэта была малаканструктыўная размова. А ці спадзяваўся ты на нейкія станоўчыя вынікі другой?

– Спадзяванні заўсёды ёсць. Інакш бы не пайшоў. Мы любім падманвацца і абнадзейваць сябе. Але ў чарговы раз быў фактычна маналог. Мне слова далі. Але ад мяне, пэўна, чакалі, што я буду казаць пра сітуацыю з двума саюзамі, прасіць вярнуць наш Дом літаратара і выданні. На сустрэчы з Лукашэнкам я гаварыў пра сённяшняе становішча з літаратурай і з мовай. Пра школы, адкуль мова карэннай нацыі выцясняецца, пра неабходнасць стварэння Нацыянальнага ўніверсітэта, дзе ўсе прадметы павінны выкладацца па-беларуску. Ну і што ў выніку? Не робіцца практычна нічога... Добра, цяпер грамадскасць падхапіла ідэю стварэння Нацыянальнага ўніверсітэта. Але ці атрымаецца што без удзелу дзяржавы – не ведаю, не спрагназую, бо надта ж няпростая гэта справа.

– Праз месяц пройдзе чарговы Стральцоўскі паэтычны фестываль "Вершы на асфальце". Пазалетась у ім бралі ўдзел паэты ажно з Новай Зеландыі, а творцы з Украіны, Расіі, Польшчы і Швецыі ўдзельнічаюць ужо традыцыйна. Наколькі прадстаўнічым фестываль будзе сёлета?

– Фестываль адбудзецца ўжо ў сёмы раз, і штогод у ім удзельнічаюць дзясяткі паэтаў з розных краін. Але для нас не толькі з далёкага замежжа, а што важна, з усіх рэгіёнаў Беларусі. Прычым наш фестываль – гэта не толькі чытанне вершаў, але і прэзентацыі кніг, дыскусіі, слэмы, конкурсы. Таксама да фестывалю мы прымяркоўваем уручэнне прэміі. Дарэчы, сёлета з'явіцца яшчэ адна прэмія – імя Міхася Стральцова, якую заснавалі разам з нашым саюзам Алена Дзмітрыеўна Стральцова – удава Міхася Лявонавіча. Прэмія будзе адметнай – апроч іншага лаўрэат як узнагароду атрымае выданне да фестывалю кнігу.

– А за што будзе даецца прэмія Стральцова? За прозу, паэзію? І ці вядома ўжо імя першага лаўрэата?

– Міхась Стральцоў пісаў прозу, паэзію, эсэ, крытыку, а таму, хоць фестываль у нас і паэтычны, мы вырашылі, што прэмія будзе ўручацца пісьменніку за дасягненні ў любым з гэтых жанраў з фармулёўкай "за захаванне чысціні стылю і класічных традыцый у літаратуры". Імя лаўрэата стане вядомым толькі на адкрыцці фестывалю – такая ўмова засновальнікаў.

«Наш Максім Гарэцкі – гэта сусветны ўзровень літаратуры»

– Пасля таго як у Швецыі выйшла кніга тваёй прозы, шведскія крытыкі называлі цябе мадэрністам і параўноўвалі з… Уладзімірам Маякоўскім. А табе самому якой бачыцца твая "літаратурная генеалогія"? Каго лічыш сваімі настаўнікамі?

– У Швецыі выйшла кніга маёй кароткай прозы, якую я называю фрэскамі. А паколькі яна рытмізаваная, яе палічылі вершамі – бо такая сёння ці не ўся еўрапейская паэзія, якая даўно забылася, што такое рыфма. Адсюль і падобныя параўнанні. Але ўвогуле я лічу сябе празаікам. І таму мае настаўнікі – найперш празаікі. Зрэшты, уласна настаўнікаў у мяне не было – не скончаў я нейкіх літаратурных курсаў, не ўдзельнічаў ні разу ў семінарах маладых творцаў. Была хутчэй самаадукацыя, бо на мінскім журфаку на пачатку 1980-х з нас рыхтавалі журналістаў – падручных партыі. Сваімі літаратурнымі настаўнікамі я мог бы назваць Гогаля, Гамсуна, Кафку, Акутагаву. У іх я вучыўся пісаць. Ну і расійская паэзія "сярэбранага веку". Я жыў і вучыўся ў Савецкім Саюзе, а тады, ты ведаеш, было нямала забароненых імёнаў, і з творчасцю многіх любімых мною цяпер пісьменнікаў я пазнаёміўся толькі падчас перабудовы: Платонаў, Булгакаў, Хармс і абэрыуты. Ну і, вядома ж, – беларускія творцы. Найперш – Максім Гарэцкі. У школе мы ягоную творчасць не вывучалі. Толькі крайком ва ўніверсітэце, і тое таму, што быў файны выкладчык беларускай літаратуры, які даваў нешта па-за праграмай, Віктар Каратай – дзякуй яму! Ад першага знаёмства я быў улюбёны ў прозу Гарэцкага. Цудоўныя апавяданні – "Красаваў язмін", "Рускі", аповесці "Дзве душы", "Меланхолія" – гэта сусветны ўзровень літаратуры.

– Нездарма ў Расіі Гарэцкі пераведзены ў серыі "Русская классика", безназначэння, што гэта пераклад з беларускай.

– Дарэчы, гэткая ж сітуацыя і з Быкавым... Ну і яшчэ адзін мой улюбёны беларускі празаік – Янка Брыль... На гэтым пералік скончу, бо ўсіх назваць усё роўна не змагу. Увогуле я лічу, што сучасная беларуская літаратура адна з найцікавейшых у свеце, разам з тым адна з самых невядомых, ці, як цяпер кажуць, нераскручаных. На жаль, наша дзяржава, у адрозненне ад нямецкай, шведскай ці нават польскай, нічога не робіць дзеля прэзентацыі беларускай літаратуры ў свеце. На згаданай сустрэчы з кіраўніком краіны я як адзін з прыкладаў прывёў, што мы, у адрозненне ад нашых суседзяў, не маем сваіх дзяржаўных структур кшталту Польскага інстытута, які займаецца прапагандай і выданнем польскіх кніг за мяжой. Хіба гэта не жахліва – кнігі нобелеўскага лаўрэата Святланы Алексіевіч перавыдаюцца па ўсім свеце ў дзясятках краін, а ў Беларусі пасля прэміі не выйшла ніводнай! У нас прадаюцца кнігі Алексіевіч, выдадзеныя ў Расіі, а ў Беларусі яе дзяржвыдавецтвы не выдавалі больш за дваццаць гадоў. Зрэшты, як і большасць сябраў нашага саюза, бо існуюць негалосныя "чорныя спісы", і нават імёны іх згадваць у "ЛіМе" ці ў "Полымі" нельга. Да слова, мая першая і апошняя кніга ў дзяржаўным выдавецтве "Мастацкая літаратура" выйшла ў 1994 годзе.

«Раю беларусам, якія пішуць па-руску, не паддавацца спакусе, бо гэта нічога добрага не дасць»

– Пра ўсходняе Палессе ёсць выдатная кніга Часлава Пяткевіча, чытаючы якую, я часта сустракаў назву тваёй роднай вёскі Вялікі Бор. Скажам, у ёй этнограф сто пяцьдзясят гадоў таму запісаў гэткі тост палешука, які не меў з кім выпіць і вёў наступны дыялог з чаркай: "Хто ты будзеш? – Акавіта. – А з чаго ты будзеш? – З жыта. – А пашпарт у цябе ёсць? – Няма. – Раз няма, табе турма!" А чым яшчэ слаўны Вялікі Бор і яго ваколіцы?

– Мне прыемна было чытаць "Рэчыцкае Палессе", бо Часлаў Пяткевіч доўгі час жыў у маёй вёсцы і, вядома ж, шмат узяў з жыцця, быту, фальклору і звычак маіх землякоў. Вёска наша даволі старая – на картах XVI–XVII стагоддзяў яна ёсць. І як любая старая вёска, абрасла паданнямі. Пра гэта шмат пісаў мой дзядзька пісьменнік Барыс Сачанка. Ёсць у яго кніга "Вечны кругазварот" – пра нашу вёску, гадавы цыкл святаў і абрадаў, што адзначаліся ў нас, пра традыцыі і жыццё вяскоўцаў увогуле ад нараджэння да смерці. А калі ён працаваў у "Вожыку", дык сабраў цыкл вялікаборскіх пацешак і анекдотаў. Там ёсць і пра тое, як вялікаборцы соль сеялі, як вала на дуб цягнулі, каб ярмо прымераць… І сёння з вялікаборцаў паджартоўваюць жыхары суседніх вёсак. Дарэчы, менавіта ў нашай вёсцы захавалася паганскае свята "Праводзіны русалкі", якое адзначаецца праз тыдзень пасля Сёмухі.

– Твой дзядзька па мячы – вядомы празаік Барыс Сачанка, твой стрыечны дзядзька па кудзелі – дзіцячы пісьменнік Змітро Бяспалы. У тваёй радні – кінасцэнарыст і таксама пісьменнік Алесь Шлег. Празаік Галіна Багданава і паэтка Святлана Явар – твае стрыечныя сёстры. Такім чынам, ты прадстаўнік самай шматлікай літаратурнай дынастыі ў Беларусі. Гэта на цябе неяк уплывала? І ці хацелася б табе, каб гэтую дынастыю працягнулі твае сыны Алесь і Антось?

– Ну гэта ты занадта: прадстаўнік самай вялікай дынастыі. Ёсць жа Гарэцкія, ёсць Адамчыкі.

– Гарэцкіх толькі трое (калі лічыць і акадэмікаў-геолагаў). Столькі ж і Адамчыкаў. А Сачанкаў – шасцёра.

– Прабач, я неяк не падлічваў… Але вёска ў нас і сапраўды асаблівая, з яе выйшла шмат знакамітых асоб, у тым ліку чатыры пісьменнікі. Іншай такой у Беларусі я і не ведаю. Ну, хіба коласаўская Мікалаеўшчына яшчэ.

– І Нізок на Уздзеншчыне – радзіма Кандрата Крапівы, Паўлюка Труса, Лідзіі Арабей.

– Ну так. Вядома ж, мае дзядзькі не маглі не паўплываць на мяне, а Барыс Іванавіч Сачанка ўвогуле стаў своеасаблівай шляхапаказальнай зоркай. У дзяцінстве я доўгі час хварэў. Лекаваўся ў Мінску, у чацвёртай клінічнай бальніцы. І амаль штодзень Барыс Іванавіч, дужа заняты чалавек, наведваў мяне. Прыносіў кнігі. Чытацкі "курс маладога байца" я прайшоў тады: перачытаў усю дзіцячую літаратуру, дабраўся да класічнай, а потым і мадэрнісцкай, якая мне спадабалася найбольш. Калі пачаў пісаць – для сябе, – пісаў тое, што хацеў бы пачытаць у іншых, але не знаходзіў падобнага. Надрукаваць тое было цяжкавата, бо калі яшчэ эксперымент у беларускай паэзіі дазваляўся, дзякуючы Максіму Танку і Алесю Разанаву, то ў прозе – не. Таму дэбютаваў позна – у 29 гадоў. Уплыў Барыса Іванавіча яшчэ і ў тым, што яго проза рэалістычная і, як я казаў ужо, шмат у чым звязана з роднымі мясцінамі, вёскай, таму я ад пачатку арыентаваўся на іншую тэматыку. Што да сыноў... Падазраю, што і яны нешта пішуць, але не паказваюць нікому, як і я ў свой час. Старэйшы Алесь працуе журналістам. А малодшы Антось "здрадзіў" гуманітарным Сачанкам і скончыў хімфак Белдзяржуніверсітэта. Цяпер ён служыць у войску, у тых самых сумнавядомых Печах…

– Перажываеш за яго?

– Вядома ж, перажываю. Як перажываў бы кожны бацька.

– Ты калісьці расказваў, што ў студэнцкія часы збіраўся пісаць па-руску з выкарыстаннем беларускай лексікі і гэткім чынам "ажыўляць" рускую мову. Калі ўдумацца, то нечым падобным усё жыццё займаецца наш зямляк, знакаміты паэт Ігар Шклярэўскі: "Руки болять, ноги болять. Жито поспело, сад утеплять, лён колотить, бульбу копать…" Сітуацыя двухмоўя некаторых нашых пісьменнікаў падштурхнула пісаць на абедзвюх мовах. А ў цябе такой спакусы ніколі не было?

– Быў такі грэх. На журфаку я спачатку сышоўся з хлопцамі, якія пісалі па-руску, хоць сам са школы пісаў па-беларуску. І пад іх уплывам перайшоў на рускую мову. Прыдумаў сабе такую ідэфікс: пісаць, устаўляючы беларускія словы ў рускі тэкст так арганічна і прыгожа, каб яны не выглядалі варварызмамі. Як у апавядах Шукшына алтайскія слоўцы. Але нічога з гэтага не выйшла: выпіналіся мае героі з падручнікавай рускай мовы. Тыя мае аднакурснікі сёння даволі вядомыя літаратары – Уладзімір Сотнікаў, Радзіслаў Лапушын, Уладзімір Сяменчык. Іх раскідала па свеце – Сотнікаў жыве ў Маскве, Лапушын – у Чыкага, Сяменчык – на Сахаліне. А я застаўся ў Беларусі, бо паспрабаваў жыць далёка і зразумеў, што гэта не маё. Тым болей на другі курс журфака да нас прыйшлі пасля службы ў войску два цудоўныя хлопцы – Сяргей Дубавец і Ігар Гермянчук, якія ад пачатку размаўлялі і здавалі іспыты выключна па-беларуску. Недзе прыканцы чацвёртага курса я далучыўся да іх, вярнуўся да роднай мовы. Цяпер у Школе маладога літаратара пры СБП свой прыклад прыводжу як адмоўны і раю тым беларусам, якія пішуць па-руску, не паддавацца спакусе. Бо гэта нічога добрага не дасць. Ды прыкладаў тых, хто пачынаў пісаць па-руску, а потым перайшоў на беларускую мову, у нас нямала. Гэта і той жа Стральцоў, і Някляеў, і Рублеўская, і Хадановіч, і Віктар Марціновіч, і Віталь Рыжкоў… Свае лепшыя творы яны напісалі па-беларуску.

«Сёння альтэрнатывы «Дзеяслову» ў Беларусі няма»

– Ужо 15 гадоў выдаецца рэдагаваны табою часопіс "Дзеяслоў" – пабачыла свет 90 нумароў. З "Дзеясловам" як з'явай у нас усе звыкліся – выходзіць і выходзіць. Але, відаць, рабіць у нашых умовах тоўсты літаратурны часопіс зусім не проста. Пошук фінансавання, якасных тэкстаў, падпіска, прэзентацыя новых нумароў, часопісная бібліятэчка – як ты з усім гэтым спраўляешся?

– "Дзеяслоў" – значны кавалак майго жыцця. Калі мы пачыналі рабіць першы нумар, я не думаў, што давядзецца працаваць так доўга – ужо 15 гадоў. Часопіс паўстаў на супраціве дзяржаўнай "прыхватызацыі" выданняў СБП і стварэння гэтак званага холдынга з мэтай увядзення цэнзуры. Тады меркавалася, што гэта на нейкі годзік, што дзяржава адумаецца… Не адумалася. І сёння альтэрнатывы "Дзеяслову" няма, калі б не ён, дык і не ведаю, дзе друкаваліся б сотні пісьменнікаў з незалежнага саюза. Як бы цяжка ні было, "Дзеяслоў" усе гэтыя 15 гадоў выходзіў строга перыядычна – раз на два месяцы, без аніводнага збою. Што гэта такое, добра ведаюць тыя, хто спрабаваў выдаваць нешта перыядычнае ў сённяшняй Беларусі. Я ўдзячны хлопцам, якія дапамагаюць мне рабіць часопіс. Сёння гэта Алесь Пашкевіч, Анатоль Івашчанка, Андрэй Федарэнка. Вялікае бачыцца на адлегласці – сказаў паэт. Таму ацэньваць нашу працу будуць нашчадкі. Нягледзячы на праблемы, мы пакуль трымаемся, хоць кожны новы нумар робім як апошні. Цяпер вось марым дацягнуць да сотага нумара. Наколькі ведаю, у гісторыі Беларусі ніводзін літаратурны часопіс так доўга без дзяржаўнай падтрымкі не выходзіў.

– І апошняе пытанне. Нядаўна перачытваў "Дар" Уладзіміра Набокава і спатыкнуўся аб фразу: "У рэдакцыйны пакой зайшоў празаік з занадта добрымі для пісьменніка вачамі". А якім павінен быць пісьменнік у сучаснай Беларусі, каб выдавацца, быць запатрабаваным? Якія якасці патрэбны?

– Каб выдавацца, не сябру прыўладнага Саюза пісьменнікаў трэба мець поўную кішэню грошай. Гэта не жарт. Дзяржаўныя выдавецтвы яму адмовяць адназначна, а прыватныя выдадуць усё што хочаш, але за ягоны кошт. А дзе ўзяць тыя грошы? І як быць запатрабаваным, калі нават выдадзеную сваім коштам кнігу не возьмуць дзяржаўныя крамы, не купяць бібліятэкі? Такая наша рэальнасць. І ўсё ж, нягледзячы ні на што, наша літаратура жыве і развіваецца, штогод выходзяць дзясяткі цікавых кніг, якія перавыдаюцца за мяжой і атрымліваюць прэміі не толькі беларускія, але і еўрапейскія. Мы не чакаем дапамогі ад дзяржавы, хочам толькі, каб яна не стварала штучныя, надуманыя перашкоды. А таму пісьменнікам сёння, як і сто гадоў таму, трэба тое, што і простым беларусам: цярпенне, вера і ўпэўненасць, што "гэты час і гэты лад не назаўсёды", што "загляне сонца і ў наша аконца". І не чакайма перамен, хай кожны штосьці рабіць дзеля іх набліжэння.

ПРИГЛАШЕНИЕ

Реквием в Большом

Исполнение этого величественного произведения пройдет в Международный день памяти жертв Холокоста, который во всем мире ежегодно отмечается 27 января, при содействии Посольства Государства Израиль в Республике Беларусь.

Реквием – единственное крупное вокально-симфоническое произведение Джузеппе Верди, написанное в жанре поминальной мессы. По своей красоте, трагизму и высокой одухотворенности Реквием Верди стоит в ряду самых известных шедевров мировой классики.

27 января Большой театр Беларуси впервые примет участие в мемориальных мероприятиях, посвященных Международному дню памяти жертв Холокоста. И впервые за дирижерский пульт симфонического оркестра театра встанет маэстро **Амос Тальмон** (Израиль).

В исполнении Реквиема Джузеппе Верди примут участие народная артистка Беларуси **Анастасия Москвина,** заслуженная артистка Беларуси **Оксана Волкова**, лауреат международного конкурса **Александр Михнюк**, лауреат международных конкурсов **Олег Бударацкий**, хор и оркестр Большого театра.

Алина ВЕТРОВА.

ГАСТРОЛЬ

«сНежное шоу» Славы Палуніна прыедзе ў Мінск

З 27 сакавіка па 1 красавіка ў Мінску адбудуцца паказы «сНежного шоу» – аднаго з самых незвычайных і найбольш запатрабаваных спектакляў у свеце. Яго аўтар – знаёмы мільёнам з дзяцінства клоўн Асісяй, ён жа Слава Палунін.

З моманту стварэння ў 1993 годзе «сНежное шоу» аб'ездзіла з аншлагамі практычна ўсю планету. Праект і яго аўтары адзначаны прэміямі ў Вялікабрытаніі, Францыі, Аўстраліі, ЗША, Мексіцы і іншых краінах. А ў Японіі «сНежное шоу» настолькі любяць, што для яго будуюць сталую пляцоўку. У Мінск спектакль прыязджаў толькі аднойчы – пяць гадоў таму.

Квіткі: ад 50 да 200 рублёў.

ВНИМАНИЕ!

Переселял в удаленные деревни либо оставлял без жилья

Управлением Следственного комитета по Гродненской области возбуждено уголовное дело в отношении жителя Гродно Глинды Виктора Казимировича, 1965 года рождения.

Установлено, что Глинда В.К. приобретал квартиры, дома и земельные участки у граждан, ведущих асоциальный образ жизни, производил их переоформление на подставных лиц, а затем продавал по завышенной стоимости. С продавцами недвижимости расчетов не производил или осуществлял оплату частично, переселяя бывших владельцев в удаленные деревни Гродненского района, либо оставлял их вовсе без жилья. Следствие располагает данными о нескольких таких фактах.

Ранее Глинда В.К. был судим за мошенничество и незаконную предпринимательскую деятельность, связанные с аналогичными действиями по завладению чужой недвижимостью. В отношении него избрана мера пресечения в виде заключения под стражу.

Для установления всех обстоятельств отчуждения Глиндой В.К. недвижимости, а также выявления иных возможных лиц, ставших жертвами мошеннических действий, проводится дальнейшее расследование. Граждане, которые пострадали от действий Глинды В.К., могут обращаться по телефонам: **(8-015) 72-41-37, 72-40-40** или **102.**

СУМНАЯ ГІСТОРЫЯ

Пайшоў – і не вярнуўся

Добры дзень, дарагая рэдакцыя!

Хачу расказаць гісторыю адной сям'і з нашай вёскі. Вядома, гэта гісторыя прыватная, але з прыватных складваецца і гісторыя краіны.

Жыла ў нашай вёсцы звычайная сям'я. Муж Аляксандр, жонка Нюра. У іх было двое дзяцей: дачка Ліда, старэйшая за мяне на два гады (я з 1935-га), і Ніна з 1936 года.

Гаспадар вырашыў пабудаваць дом. На жаль, унутраныя работы не паспеў закончыць. Трагічна загінуў. І вось пры якіх абставінах.

Вось такі здымак атрымала аўтар пісьма ад Ліды ў 1952 годзе.

Аляксандр вырашыў прыдбаць коніка. Дачуўся, што ён прадаецца ў адной з навакольных вёсак. Дабірацца да яе прыйшлося праз лес. І выпадкова натрапіў на партызанскі лагер (было гэта ў 1943 годзе). Прывялі ў зямлянку. Пачалі распытваць: хто, адкуль, куды ідзеш? У атрадзе быў чалавек з суседняй вёскі, які ведаў Аляксандра. Як ведаў ён і тое, што яго брат у Скідзелі служыць перакладчыкам у немцаў. І хоць да самога Аляксандра пытанняў не было, ён займаўся толькі сваёй гаспадаркай, з братам ніякіх адносін не падтрымліваў, але партызаны вырашылі яго як сведку іх месца знаходжання расстраляць. І не дачакаліся жонка і дзеці мужа і бацькі.

Пасля вайны гэтая гісторыя раскрылася ў падрабязнасцях. Некалькі гадоў таму паўстала пытанне аб перазахаванні Аляксандра Пільца, але сваякі як быццам вырашылі не трывожыць яго прах. (Шкада, але Нюры на той час ужо таксама не было ў жывых.)

Я з Лідай, старэйшай дачкой Аляксандра, вучылася ў адным класе. Мы сябравалі. Яна была вельмі здольная да матэматыкі. Часта зімой выконвалі хатнія заданні на прасторнай печы. Там было цёпла, але як толькі станем на падлогу – дрыжыкі бяруць. Справа ў тым, што сям'я не мела ніякіх ільгот, няпроста было назапасіць тых жа дроў – каня выдзялялі Нюры ў апошнюю чаргу. У школе Ліду не прынялі ў камсамол, а калі скончыла 10 класаў, то не допусцілі да экзаменаў (каб не стала паступаць у ВНУ). І толькі праз некалькі гадоў ёй усё ж удалося атрымаць атэстат аб сярэдняй адукацыі. Пасля гэтага пайшла далей вучыцца. Стала спецыялістам па фінансах, працавала ў адным з банкаў недзе аж на Урале. Калі вучылася ў інстытуце, то яшчэ пару пісем мне напісала, а потым наша сувязь перарвалася. Не стала яна пісаць і сваёй сястры Ніне. Я неяк дачулася, што Ліда быццам бы рана памерла ад анкалогіі.

Сястра Ніна пайшла іншым шляхам. Яна скончыла гандлёва-эканамічны тэхнікум у Гродне і працавала прадаўцом у магазіне "Тканіны". Некалькі разоў я з Нінай сустракалася, яна вельмі бедавала па сястры. Па сваім характары Ліда была замкнутай, на хлопцаў амаль не глядзела. Я думаю, што яна і замуж не выйшла, бо такой цяжка падабраць сябра. Ніна ж выйшла замуж, нарадзіла двух сыноў. Я неяк знайшла нумар яе тэлефона, слухаўку зняў сын, і ад яго даведалася, што ў маці інсульт і што яна не можа гаварыць.

Вось так трагічна склаўся лёс сям'і, па якой катком пракацілася вайна. Застаўся б жывы Аляксандр, магчыма, у яго жонкі і дзяцей па-іншаму склалася б жыццё. Трэба ўсё зрабіць, каб падобныя трагедыі ніколі не паўтараліся на нашай роднай беларускай зямлі.

Яўгенія Барысаўна КУЛЕВІЧ.
в.Сялец Смаргонскага раёна.

ЗВАНЫ ГОСЦЬ

Авантуры Давіда МАРЫСКАЛЯ, іспанскага філолага і падарожніка

У нашым доме пасяліўся дзіўны сусед: іспанец Давід Сантамарыя-Марыскаль. Ён адкрыў у Мінску моўную школу "Эне" ("эне" – назва літары Ñ іспанскага алфавіта з верхняй рысачкай, эквівалент беларускага Ў). Я кожны вечар бачу Давіда, калі ён паліць ля ганка. Аднойчы набралася смеласці і загаварыла першай – на правах мясцовай жыхаркі. Сказала, што паліць шкодна і даўно нямодна. «Затое танна. Нашмат танней, чым у Іспаніі», – адказаў Давід. Увогуле, мы разгаварыліся. Давід некалькі гадоў таму скончыў філалагічны факультэт Мадрыдскага ўніверсітэта Камплутэнсе, адной з найстарэйшых навучальных устаноў Іспаніі, заснаванай у 1499 годзе. Але працы па спецыяльнасці ў Іспаніі няма. Таму ён паехаў па свеце: выкладаў іспанскую мову ў Румыніі, Польшчы. А цяпер атабарыўся ў Беларусі.

Давід сказаў:

– Эканамічная сітуацыя ў Іспаніі цяпер не вельмі добрая. Асабліва вялікая канкурэнцыя ў сферы адукацыі. Добра сябе адчуваюць толькі вялікія лінгвістычныя школы, якія існуюць даўнымдаўно. Але туды ўладкавацца на працу нерэальна.

– Дарэчы, ва ўніверсітэце ў Мадрыдзе адукацыя бясплатная?

– Платная. Прыкладна 3000 еўра за ўвесь перыяд навучання.

– Хто аплачваў вашу вучобу?

– Бацькі. Дзякуй ім за гэта!

– Вы абяцалі вярнуць ім грошы?

– Не абяцаў, яны і не прасілі.

– А дзе працуюць зараз вашы таварышы па ўніверсітэце?

– Не ў Іспаніі, яны таксама з'ехалі з краіны. З майго курса, на якім вучылася 25 студэнтаў, у Мадрыдзе засталіся два-тры чалавекі. Астатнія паехалі ў Мексіку, ЗША, у Чэшскую Рэспубліку. Само сабой, у Англію.

– А вы, значыць, выбралі Беларусь. Чаму, дазвольце пацікавіцца?

– Таннае жыццё! Так, у Іспаніі я зарабляў бы больш, але і траціў бы больш. А ў вас жыццё нашмат танней: транспарт, ежа, жыллё, камунальныя паслугі. Усё танней, акрамя вольнага часу: дарагія кавярні (менавіта кафэ, а не рэстараны). І дарагія клубы. Кошты, як у Іспаніі.

– Затое недарагія тэатры і музеі.

– Я быў у Мастацкім музеі, у Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. У літаратурных музеях Якуба Коласа і Янкі Купалы – праўда, я блытаю пакуль іх прозвішчы. Само сабой, у Нацыянальнай бібліятэцы. Усюды пабываў, пакуль вучыўся на курсах у БДУ. Быў нават на спектаклі «Паўлінка» ў Купалаўскім тэатры.

– І беларускую мову разумееце?!

– У тэатры – не. А калі ў гутарцы чую простыя фразы... У нас у школе, напрыклад, ёсць вучні, якія гавораць толькі па-беларуску.

– А дзе вы вывучалі рускую мову?

– Яе пачаў вывучаць яшчэ ва ўніверсітэце ў Мадрыдзе. Потым па праграме студэнцкага абмену ездзіў вучыцца ў Маскву. А калі паўстала пытанне аб працы, выбраў Мінск, курсы БДУ. Навучанне недарагое, нашмат танней, чым у астатніх краінах. І потым, я, напэўна, вар'ят.

– Лічыце свой прыезд у Беларусь авантурай?

– На момант адкрыцця школы "Эне" я зусім не ўяўляў, ці пойдзе справа, ці будуць у нас вучні. Ніякага рэальнага бізнес-плана не было, тым больш ішоў 2016 год, крызіс. Але, аказваецца, іспанская мова ў Мінску вельмі папулярна, патрэбна людзям. У нашай школе займаецца пад сотню навучэнцаў. Прычым гэта высокаматываваныя людзі, вучацца вельмі добра.

– А вось скажыце, што вам больш за ўсё ў нас у Мінску *не* спадабалася? Што цяжэй за ўсё было вам, іспанцу, пераадолець?

– Я жыў у Маскве і прыкладна ведаў, які бытавы лад у Беларусі. Я ўяўляў, што Мінск – гэта маленькая Масква. Аказалася – лепш! У параўнанні з Масквой тут не так агрэсіўна, тут спакайней.

– Толькі надвор'е ў нас дрэннае.

– Вельмі! Прычым заўсёды.

– Але ўлетку ў нас было сонца!

– Да? Можа быць, ужо не памятаю...

– Якія яшчэ ўражанні?

– Я ўжо прывык да ўсяго. І цяпер у падрабязнасцях нават не ўзгадаю, што выклікала здзіўленне. Мабыць, неабгароджаныя прыпынкі трамваяў прама пасярэдзіне праезнай часткі. Гэта ж вельмі небяспечна! А раптам машыны не паспеюць затармазіць і прапусціць пасажыраў, якія выходзяць з трамвая?

– Але на практыцы ДТЗ у нас у асноўным адбываюцца на пешаходных пераходах. А на прыпынках – не.

– А яшчэ дзіўна, што людзі садзяцца ў грамадскі транспарт і ніколі не расшпільваюць курткі, не здымаюць шапкі.

– Так холадна ж! А ў вас не так?

– Вядома! Зайшоў у транспарт – расшпіліўся. Выйшаў на вуліцу – усё зашпіліў. Каб тэмпературны рэжым цела захаваць.

– На колькі разлічаны курс навучання ў вашай школе "Эне"?

– На заўсёды! Жартую, вядома, але справа ў тым, што нават калі ты ведаеш мову даволі добра, то свой узровень трэба падтрымліваць у працоўным стане, ім трэба пастаянна карыстацца. А дзе? Толькі ў школе з носьбітам мовы. Канкрэтна ў нас для навучэнцаў такога высокага ўзроўню ёсць моўны клуб, куды людзі прыходзяць для зносін, дыскусій.

– У гэтым клубе вы абмяркоўваеце палітыку? Каталонскі крызіс, напрыклад.

– Хіба гэта цікава?

– Так! Як вы думаеце, чым гэта палітычнае супрацьстаянне скончыцца?

– О-ёй!.. Не ведаю, калі шчыра. Думаю, яшчэ гады тры-чатыры канфлікт будзе доўжыцца, потым затухне. А потым ізноў паўторыцца гэтак гадоў праз дзесяць. У любым выпадку гэта не супрацьстаянне з баскамі.

– А вы не баіцеся, што Каталонія сыдзе? Кавалак краіны адшпільнецца…

– Кавалак краіны – гэта не кавалак рукі. Што я страчу?

– Тэрыторыю!

– У мяне ёсць тэрыторыя? Першы раз чую! Я люблю Барселону. І яна нікуды не дзенецца, наколькі я разумею, Барселона застанецца на тым жа месцы на карце. А як ёю будуць кіраваць – гэта не важна.

– Як доўга вы думаеце заставацца ў Мінску?

– Я не думаю пра далёкую будучыню. Думаю пра сёняшнія і заўтрашнія ўрокі. Гэтага дастаткова. Да лета праца дакладна ёсць.

– Што вы звычайна везяце адсюль у падарунак сваім родным?

– Нічога.

– Як гэта?

– Калі з Масквы першы раз прывёз ікру – чырвоную, чорную и нават белую, – нікому яна не спадабалася. Мне таксама не падабаецца ікра. Асабіста для мяне крэветкі лепш. Гарэлку прывозіў – таксама так сабе. І матрошкі прывозіў, і шапку-вушанку ўжо прывозіў.

– А вось у нас ёсць прыгожы лён. У крамах можна выбраць для вашай мамы вытанчаныя абрусы і сурвэткі.

– Ой, бацькі ў мяне людзі простыя. Ім нічога не трэба, толькі быць разам з намі, дзецьмі. Мама так і кажа: галоўнае, што ты прыехаў.

– Вашы родныя ўжо прыязджалі ў Мінск?

– Пакуль не. Чакаем, калі бязвізавы рэжым у Беларусь крыху павялічыцца па тэрмінах.

Алена МАЛОЧКА.

ЗА КАДРОМ

Покажут длинное кино и угостят пирожными

28 января при поддержке Посольства Франции в Беларуси в столичном кинотеатре «Ракета» пройдет специальный показ документального фильма Бертрана Тавернье «Путешествие в историю французского кино».

Бертран Тавернье – французский режиссер, сценарист и продюсер, юность которого совпала с «золотым веком» французского кинематографа. Его дебютом в режиссуре стала экранизация романа Жоржа Сименона «Часовщик из Сен-Поля», с которой в 1974 году началось долгосрочное сотрудничество Тавернье с актером Филиппом Нуаре. В 1982 году возглавил Институт братьев Люмьер в Лионе – научное, музейное и культурное учреждение, посвященное изобретателям кинематографа.

Фильм «Путешествие в историю французского кино» длится больше трех часов и охватывает период французского кинематографа с 1930-го по 1970 годы. Это не просто рассказ о режиссерах, актерах, фильмах, а также отдельных сценах в кино этого периода, но личное свидетельство автора, составлявшего живую энциклопедию кино по материалам собственных бесед и впечатлений от знакомства с теми, кого Тавернье считает не только коллегами, но и друзьями. По словам режиссера, этот фильм является данью уважения ко всем, кто создавал французское кино в те годы.

С учетом продолжительности фильма в середине показа для зрителей предусмотрена чайная пауза с угощением от французской пекарни-кондитерской и бистро Brioche.

Фильм демонстрируется на французском языке с русскими субтитрами.

Вера ВИР.

ЛЁС ЧАЛАВЕКА

Беларускі Швейк

Палову жыцця Пётр Таранда пражыў без зроку, зарабляючы пляценнем сетак для платоў ды вырабам заклёпак. Мала хто з гараджан мог уявіць, што гэты стары, якога ўвесь час падманвалі пры аплаце працы, карыстаючыся яго хваробай, насамрэч сапраўдны фотамайстар, творы якога заўважаць толькі пасля смерці: 19 студзеня ў Мінску адбылося адкрыццё выставы "Правінцыя" з яго фотаздымкамі.

Браты Міхаіл і Іван Таранды ў Завітава.
Здымак Пятра Таранды.

Аповед пра свой цікавы жыццёвы шлях Пётр Таранда пакінуў на пажоўклых лістах і магнітафонных бабінах. Яны напоўнены шматлікімі падрабязнасцямі, якія высвечваюць эпоху ў павелічальным шкле гісторыі, асабліва тая іх частка, што датычыцца падзей Вялікай Айчыннай вайны. Ёсць у іх месца і гумару, і разважанням, і дакладным назіранням, і трапным заўвагам.

Ён, адзін з чатырох дзяцей звычайнай беларускай сям'і, нарадзіўся ў 1921 годзе ў вёсцы Зарытава (сёння – Ляхавіцкі раён Брэсцкай вобласці), незадоўга да таго спаленай падчас польска-савецкай вайны. Петрык, як яго называлі родныя, з'явіўся ў цяжкі час. Вёску прыйшлося адбудоўваць наноў, для чаго ў ход ішлі і бярвёны з ваенных бліндажоў, і шпалы разабранай сялянамі чыгункі ад Ганцавічаў да Гарадзеі.

Зарытава ў міжваенны час стала вядомым у Заходняй Беларусі цэнтрам хрысціян веры Евангельскай, першы збор якіх адбыўся тут у 1926 годзе. Бацька Петрыка нават пабудаваў малітоўны дом, на адкрыццё якога ў 1938 годзе сабралася ўся вёска.

Петрык тры гады адвучыўся на краўца, але, скончыўшы курсы ў Баранавічах, пайшоў збіраць радыёпрыёмнікі. Пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР ён трапіў у Ленінград на курсы пры Інстытуце чыгуначнага транспарту і пасля іх заканчэння стаў працаваць памочнікам машыніста.

На цягніку вазіў збожжа і метал для Германіі і якраз 21 чэрвеня 1941 года вярнуўся пасля такой камандзіроўкі ў Баранавічы. А ўжо на наступны дзень пачалася вайна. Петрык быў адным з тых, хто вывеў падчас бамбёжкі з Баранавічаў апошні эшалон, загружаны абсталяваннем і перапоўнены людзьмі, у асноўным працоўнымі з Усходняй Беларусі і Расіі. Уначы цягнік дабраўся да сталіцы Беларусі: *"Мы праехалі праз вялізны касцёр, якім стаў Мінск… Зарыва ад яго было відаць яшчэ і праз 40 кіламетраў"*.

Падзеі першых дзён вайны Пётр Таранда апісаў з вялікай падрабязнасцю. Распавёў, як аскепкамі разарваных бомбаў закідвала людзей, якія на кожным прыпынку намагаліся залезці ў перапоўнены цягнік. І пра тое, як шукалі ваду для машыны, паколькі менавіта гэта было жыццёва неабходна. І пра тое, як у Койданаве на станцыі ён пабачыў чалавека, якому выбухам адарвала ногі і рукі і ў якім пазнаў свайго сябру Аляксандра Дзянісава, аднаго з лепшых памочнікаў машыніста ва ўсёй Беларусі: *"Ён прасіўся, каб яго або забралі, або дабілі. Абы толькі не пакідалі. Але куды ж мы з ім, калі ні ног, ні рук. І самі не ведаем, што з намі здарыцца праз хвіліну. Мы вымушаны былі яго пакінуць, таму што месца трэба было іншым"*.

Наступны месяц Пётр Таранда эшалонам вывозіў абсталяванне з беларускіх гарадоў углыб Расіі. Але прыняў рашэнне пайсці добраахвотнікам на фронт: *"Думаў: калі гінуць, дык гінуць на фронце. Можа, хоць аднаго, двух фашыстаў застрэлю, каб адпомсціць за ўсё гэта. Тым больш я добра страляў, меў два значкі "Варашылаўскага стралка". А тут, на паравозе, я загіну, а адпомсціць не змагу. Дык хоць на тым свеце будзе лягчэй на душы"*.

Як кулямётчык ён быў накіраваны пад Кіеў, але адтуль прыйшлося адступаць для абароны Масквы: *"Мы ідзём дзень і ноч, дзень і ноч, дзе-нідзе завалімся ў лесе. Уваходзілі ў дом па 100–200 чалавек, абы толькі ў хаце. І ўжо праз пару хвілін усе засыналі, нават стоячы спалі"*. Сну ніколі не хапала, у адрозненне ад ежы: *"Калі праходзілі па Украіне, малака нам давалі колькі хочаш – пі. Кароў гналі наперад, а іх трэба было здойваць. Хлеба не заўсёды хапала, але людзі нам выносілі агромністыя булкі. Там вельмі добры народ. Сустракалі выдатна"*.

Пад Тулай Пётр Таранда разам з іншымі салдатамі і тамтэйшымі жыхарамі, сагнанымі з усёй ваколіцы, капаў супрацьтанкавыя рвы: *"Тут у асноўным была моладзь, дзеці, жанчыны, старыя. Супрацьтанкавы роў – гэта яміна глыбінёй тры метры і шырынёй шэсць зверху і метр знізу. А пасля рова яшчэ надаўбні рабілі з рэльсаў"*.

Ён паспеў паўдзельнічаць у абароне Масквы, адкуль усіх "заходнікаў" знялі і накіравалі напрыканцы снежня 1941 года ў тыл: *"Нам стала нават крыўдна. Але многія радаваліся"*. Праз некалькі тыдняў чыгункай ён дабраўся да Чалябінска: *"Прыйшлося пабачыць у Чалябінску на станцыях цэлыя горы трупаў. Толькі трупы! Як шпалы нагружаныя, трупы там ляжалі. Ці то нашы, ці то немцы, але жудасна стала. Можа, і з намі такое стане"*.

Але абышлося. Салдат з батальёна, у якім ваяваў Таранда, даставілі ў Курганскую вобласць на Першамайскі лесмехпункт, дзе выраблялiся шпалы. Пётр займаўся нарыхтоўкай лесу, загрузкай шпал, а пасля яго як спецыяліста ўладкавалі на электрастанцыю: *"Там я жыў добра. Усё ж у цяпле, не тое што па тайзе лазіць і лес грузіць"*.

Аднак праз некалькі месяцаў працы на лесмехпункце пачалося дэзерцірства. У гэты час, адкінуўшы немцаў з-пад Масквы, некаторыя савецкія часці ўжо падыходзілі да Беларусі. І Пятру Таранду, як і многім іншым, захацелася дахаты. Толькі з другой спробы ён здолеў збегчы, але, сеўшы не на той цягнік, трапіў у Петрапаўлаўск, што ў Казахстане. Нягледзячы на адсутнасць пашпарта, здолеў уладкавацца ў калгас. Усё было б добра, калі б не любоўная гісторыя. У Пятра завязаліся адносіны з жонкай генерала, які быў у Маскве. А потым ён пакахаў іншую жанчыну, з якой нават хацеў ажаніцца. Тады генеральша, каб не дапусціць гэтага, прыклала ўсе намаганні, каб Таранда зноў апынуўся ў салдатах. Яго накіравалі ў Сталінград для расчысткі горада пасля вялікай бітвы, якая ішла больш за паўгода, да лютага 1943-га, і завяршылася капітуляцыяй нямецкіх войскаў на чале з фельдмаршалам Паўлюсам.

Удзельнічаючы ў будаўніцтве чыгункі ў горадзе Сяроў, каб уратаваць ад голаду знаёмую, Пётр разам з сябрам скралі мяшок мукі. За гэта атрымалі па пяць гадоў пазбаўлення волі і апынуліся ў лагеры. Тут у Пятра і зняволенай жанчыны па імені Паша нарадзілася дачка Надзея. Але як удзельнік баявых дзеянняў Таранда праз два з паловай гады трапіў пад амністыю. Яго ж сяброўцы заставалася сядзець яшчэ 8 гадоў.

Па вяртанні на Радзіму Пётр закахаўся ў іншую жанчыну – Шуру, з якой і ажаніўся. Разам яны працавалі на швейнай фабрыцы ў Баранавічах. У іх нарадзілася дачка Ніна. Прыдбалі матацыкл, потым аўтамабіль. Менавіта ў гэты час Пётр Таранда зацікавіўся фотасправай. Большасць яго фотаздымкаў прысвечана супрацоўнікам швейнай фабрыкі і сялянам роднай вёскі Зарытава. Але яго захапленню перашкодзіла страта зроку. Машыну прыйшлося прадаць. Яздой на матацыкле захапілася дачка Ніна, яна нават удзельнічала ў спаборніцтвах у Ваўкавыску. Потым здарылася аварыя, Ніна моцна пацярпела і ледзь выжыла.

Ужо губляючы зрок, Петрык Таранда стаў запісваць успаміны, калі ж стаў зусім сляпы, задзейнічаў бабінны магнітафон.

Ён памёр напрыканцы 2001 года. Упэўнены: калі-небудзь яго ўспаміны, напоўненыя шматлікімі камічнымі і трагічнымі эпізодамі, стануць асновай для прыгодніцкага рамана.

Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

Народная Воля http://www.nv-online.info
23 СТУДЗЕНЯ 2018 г.

ПАДЗЕЯ

Барочны арган на радзіме Чэслава Немэна

Як беларуская вёска, дзе пражывае 30 чалавек, стала цэнтрам прыцягнення турыстаў з усяго свету.

Нядаўна ў вёсцы Старыя Васілішкі Шчучынскага раёна пасля амаль 60-гадовага маўчання пад скляпеннямі касцёла Святых Апосталаў Пятра і Паўла загучаў унікальны, адзіны на Беларусі, барочны арган XVIII стагоддзя. Перад прыхаджанамі і шматлікімі гасцямі выступілі квартэт "Акварэль", арганіст касцёла Святога Роха ў Мінску кампазітар Віктар Кісцень і салістка Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Ірына Кучынская.

Інтрыга заключаецца ў тым, што старажытны арган знаходзіцца ў вёсцы, дзе нарадзіўся адзін з куміраў моладзі 1970–1980-х, славуты соул- і рок-музыкант Чэслаў Юліуш Выджыцкі, вядомы свету як Чэслаў Немэн. Нягледзячы на "жалезную заслону", у Савецкі Саюз усё ж пранікалі папулярныя рытмы рок-кампазіцый, у рэпертуары дваровых гітарыстаў з'явіліся хіты "Бітлз", а самыя модныя хлопцы адпусцілі валасы да плячэй. І на гэтым піку цікавасці да року ў 1976 годзе ў Мінску ў Палацы спорту дае канцэрт вядомы рок-кумір, польскі спявак Чэслаў Немэн. Гэта быў адзін з нямногіх рок-музыкантаў з сацыялістычнага лагера, які меў прызнанне на Захадзе. Па колькасці дыскаў ён канкурыраваў нават з культавымі "Бітлз". А хіт Немэна "Дзіўны гэты свет…" (Dziwny jest ten swiat) стаў своеасаблівым гімнам пратэстнай моладзі, якая была незадаволена карыслівасцю і раўнадушным эгаізмам навакольнага асяроддзя.

Ажыятаж у Мінску напярэдадні канцэрта быў неверагодны. Але сярод жадаючых трапіць у лік слухачоў нямногія ведалі, што славуты спявак – наш зямляк: нарадзіўся ў Беларусі, хадзіў у савецкую школу, паступіў у Гродзенскае музычнае вучылішча, слухаў беларускія песні, любіў тутэйшы пейзаж, і толькі ў канцы 1950-х яго сям'я пераехала ў польскі Гданьск… Тыя, каму пашчасціла пабываць на канцэрце, запомнілі неверагодную харызму і энергетыку спевака і доўга жылі ўражаннямі ад сустрэчы з новымі рытмамі, новымі музычнымі плынямі.

Свой першы конкурс Чэслаў выйграў у 1962 годзе на польскім фестывалі маладых талентаў, а ў хуткім часе з групай Niebiesko-Czarni накіраваўся ў еўрапейскі тур. Адзін з арганізатараў падчас напісання афішы для парыжскай "Алімпіі" сказаў Чэславу: "Паслухай, французы не вымавяць твайго прозвішча – Wydrzycki. Проста не змогуць. Можа, табе падабраць псеўданім?" Тады Чэслаў прыгадаў любімую раку свайго юнацтва – Нёман. Кажуць, палякі доўга крыўдавалі…

Старыя Васілішкі сёння сустракаюць сваіх гасцей вялікім плакатам, з якога ўсміхаецца доўгавалосы чалавек з прыветлівым позіркам – Чэслаў Немэн. Гэты вельмі ўдалы яго фотапартрэт стаў першым экспанатам музея спевака, што створаны ў доме братоў Выджыцкіх. На палове бацькі Чэслава ўсё гаворыць пра захапленні і схільнасці яго жыхароў – піяніна, акардэон. Наогул, Выджыцкія пры неабходнасці маглі сыграць на любым інструменце – надзвычай музычная была сям'я. У музеі захоўваецца фотаздымак духавога аркестра вёскі Старыя Васілішкі – адзінага на ўвесь раён! Яго арганізавалі, вядома ж, браты Выджыцкія. У такім асяродку рос маленькі Чэсік. А калі дома ўключалі патэфон, хлопчык казаў: "Хутка мае песні будзеце слухаць!" Так і сталася. Сёння ў доме-музеі Чэслава Немэна падчас шматлікіх экскурсій або свят гучаць песні земляка.

У Старых Васілішках на сённяшні дзень пражывае 30 чалавек, а музей Чэслава Немэна ў 2017 годзе наведала некалькі тысяч яго паклоннікаў з усяго свету! Прыязджалі з многіх краін Еўропы, а таксама здалёку – са Злучаных Штатаў Амерыкі, Канады, Індыі, Чылі, Шры-Ланкі.

А між іншым, родны дом спевака мог і не вытрымаць выпрабавання часам і не дачакацца свайго адраджэння. У 2009 годзе ў Старыя Васілішкі прыехала група кінадакументалістаў, якія здымалі фільм пра Чэслава Немэна. У іх ліку была сцэнарыст Вера Савіна, асабіста знаёмая з музыкантам. У вёсцы здымачная група са здзіўленнем даведалася, што цудам яшчэ захаваўся дом Выджыцкіх. Старэнькі, закінуты, але захаваўся. Пасля ад'езду яго гаспадароў у Польшчу дом набыла райспажыўкааперацыя, і на працягу 23 гадоў тут працаваў магазін. Потым дом пуставаў. Стварыць музей спрабавала сястра музыканта, але цяжкасцяў аказалася зашмат. І толькі дапамога папячыцельскага савета на чале з Верай Савінай дала вынік.

А затым аказалася, што гэта не адзіная славутасць Старых Васілішак. *"Пасля адкрыцця дома-музея Немэна ў поле нашага зроку трапіў арган мясцовага касцёла Святых Апосталаў Пятра і Паўла,* – прыгадвае мастацтвазнаўца Таццяна Бембель. – *Выявілася, што касцёл таксама звязаны з сям'ёй Чэслава Немэна, менавіта яго бацька Антоній Выджыцкі рамантаваў і настройваў той арган, на адной з труб нават захаваўся надпіс з яго імем".*

Дарэчы, у гэтым касцёле хрысцілі Чэслава, тут, кажуць, ён спяваў у хоры падчас службаў разам з бацькам. Нездарма любімым яго інструментам быў электраарган. Пэўна, невыпадкова і тое, што Чэслаў Немэн прайшоў шлях ад рок-н-рольшчыка праз пратэстны рок і соул-рок-фьюжн да духоўных твораў паводле класічнай польскай паэзіі, якія ён ствараў на схіле жыцця.

Арган у касцёле члены папячыцельскага савета знайшлі ў жахлівым стане: трубы перакручаныя, клавішы выламаныя. Здавалася, вярнуць да жыцця скалечаны сучаснымі вандаламі старажытны інструмент немагчыма. Але энтузіясты пачалі шукаць варыянты аднаўлення. Адазваліся маскоўскія спецыялісты Дзмітрый Лотаў і Уладзіслаў Іодзіс. Грошы на рэстаўрацыю збіралі ўсёй грамадой. Чатыры гады аднаўлялі дэталі, і, паводле меркаванняў беларускіх спецыялістаў, рэстаўратарам удалося захаваць барочную спецыфіку гучання аргана.

Пад гукі ажыўшага аргана імша была неверагодна ўрачыстай. А калі арган заціх, скляпенні храма раптам напоўніў глыбокі прыгожы голас Чэслава Немэна. Гэта на экране праз праектар запусцілі запісы выступленняў легендарнага спевака. Кампазіцыі з гучаннем электронных інструментаў і выкананне духоўнай паэзіі, у прыватнасці твораў Цыпрыяна Каміля Норвіда, вядомага польскага літаратара XIX стагоддзя, былі вельмі арганічнымі для залы касцёла.

А затым надышоў час мінскім музыкантам выпрабаваць барочны арган. Адноўлены пакуль што толькі тры яго рэгістры з дзесяці, на далейшыя работы шукаюць сродкі.

"Дзіўна, што нават тры рэгістры даюць такое глыбокае барочнае гучанне, – дзеліцца арганіст касцёла Святога Роха ў Мінску кампазітар Віктар Кісцень, якому выпала першым з гасцей сесці за старажытны інструмент. – *Гэта цудоўна, што рэстаўратары дакладна аднавілі аўтэнтычныя дэталі, а не сталі спрабаваць замяніць іх на сучасныя. Дакрануцца да клавіш, на якіх да цябе іграла некалькі пакаленняў арганістаў розных эпох, – тут прыходзіць асаблівае натхненне!"*

Родная вёска Чэслава Немэна перажывае цяпер небывалую да сябе цікавасць. Дзякуючы ўнікальнаму барочнаму аргану ў касцёле, дзякуючы асобе славутага ўраджэнца быць жыхаром гэтай вёскі стала ганарова. Нават ёсць людзі, якія купляюць тут дамы, каб развіваць сельскі турызм. Гэта, вядома ж, радуе: ёсць усе падставы, каб Старыя Васілішкі заззялі, нібыта брыльянт, на турыстычнай карце Беларусі.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

Сваю песню "Czy mnie jeszcze pamietasz" ("Ці памятаеш ты яшчэ мяне?"), якую Чэслаў Немэн напісаў у 1964 годзе, ён у хуткім часе падараваў славутай Марлен Дзітрых, а кіназорка, выконваючы кавер на нямецкай мове, прысвяціла песню сваёй маці.

Чэслаў Немэн у другой палове 1960-х ушчэнт разбіў стэрэатыпы, паводле якіх рок-музыка магла гучаць выключна на англійскай мове. Яго песні на польскай гучалі ў славутай французскай "Алімпіі", а буйнейшае амерыканскае выдавецтва "CBS" прапанавала яму выдаць некалькі альбомаў, дзе таксама былі песні на польскай мове.

На аргане ў Старых Васілішках не захавалася фірменных знакаў, але рэстаўратары ўстанавілі па канструктыўных асаблівасцях, што гэта, хутчэй за ўсё, тварэнне майстэрні Фрыдрыха Самуэля Янтцона з Гамбурга. Ён працаваў у XVIII–XIX стст., і некалькі яго малых арганаў захаваліся ў Літве. На Беларусі ёсць яшчэ адзін яго арган – у Будслаўскім касцёле (захаваўся да нашых дзён з мінімальнымі зменамі).

Кацярына АГЕЕВА. ("Алеся".)

ЭКСТРЭМАЛЫ

Чаму людзі лезуць у ледзяную ваду?

У мінулыя выхадныя ў Мінску завяршыўся этап Кубка свету па зімовым плаванні. Каля 400 спартсменаў з 18 краін свету спаборнічалі ў басейне на рацэ Свіслач, і ніякі мароз іх не палохаў.

Карэспандэнт "Народнай Волі" пацікавіўся ў некаторых удзельнікаў спаборніцтваў, чаму яны вырашылі заняцца экстрэмальным відам спорту.

Елізавета ЧЫЖОВА (г.Уладзівасток):

– Каля пяці гадоў займаюся зімовым плаваннем, гэта ў нас сямейнае. Спачатку мама пачала загартоўвацца, затым і я захапілася ў 13 гадоў. Хаця, калі першы раз залезла ў ваду вясной, мне было так холадна, што, здавалася, не вытрымаю. Зараз зусім іншыя адчуванні, і холад, калі плыву ў зімовым басейне, на трэцім плане. Але маржаванне для мяне – дакладна не спорт. Хутчэй за ўсё, захапленне.

Наталля ПУЗАНАВА (г.Елгава, Латвія):

– У мяне стаж загартоўвання – 20 гадоў. Муж таксама прыехаў разам са мной на спаборніцтвы ў якасці спартсмена, дачка гэтым захапляецца. У нас непадалёку ад дома знаходзіцца Клуб маржавання і плавання. Неяк паспрабавалі – спадабалася. А зараз гэта ўжо як стыль жыцця. Не можам жыць без гэтага.

Мікалай ВОЛЬХІН (г.Водкінск, Удмурція):

– Хутка ўжо 20 гадоў будзе, як аддаю перавагу зімоваму плаванню, хаця раней займаўся па сістэме Парфірыя Іванова. Зараз мне 72 гады, а адчуваю сябе на пяцьдзясят, бо прытрымліваюся здаровага ладу жыцця. Трэніроўкі, гімнастыка, здаровае харчаванне. Я недзе прачытаў, што ежу трэба перажоўваць 33 разы, тады страўнікавы сок добра выдзяляецца. Дарэчы, у магазінах каўбасы лепш не купляйце, я ад іх наогул адмовіўся. Небяспечна для здароўя.

Зараз чатыры разы на тыдзень купаюся ў ледзяной палонцы, пастаянна прымаю кантрастны душ і абавязкова раз у 5–7 дзён хаджу ў лазню. Увогуле, яшчэ Сакрат казаў, што самы моцны тэрапеўтычны сродак – гэта купанне ў ледзяной вадзе, бо абуджаюцца ўсе клеткі галаўнога мозгу і арганізм аздараўліваецца. І яшчэ важны момант: чалавек, які купаецца ў палонцы, не павінен ні грама выпіваць, бо ўсё можа закончыцца трагічна.

Алена НЫРЦОВА (г.Мінск):

– Я ўсяго два гады займаюся зімовым плаваннем. Неяк на Вадохрышча акунулася ў палонку, з таго часу гэта стала для мяне як хобі. Дарэчы, сама я – прафесійны трэнер па сучасным пяцібор'і, але пры магчымасці заўсёды бяру ўдзел у такіх экстрэмальных спаборніцтвах. Гэта ж адно суцэльнае здароўе! Паспрабуйце самі – не пашкадуеце…

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

Алена Нырцова.

Елізавета Чыжова.

МАЗАІКА

Мільён туды, мільён сюды…

Мінскі хакейны клуб «Дынама» выдаткоўвае на кантракты ігракоў амаль 13 мільёнаў долараў за год.

Як паведамляюць спартыўныя СМІ, "Дынама" накіроўвае на заробкі хакеістаў больш за 10 мільёнаў долараў за год, а яшчэ 2,5 мільёна долараў прыпадае на бонусы.

Нагадаем, што "Зубрам" у рэгулярным чэмпіянаце КХЛ засталося правесці 4 матчы. Зараз "Дынама" ў сваёй канферэнцыі займае 10-е месца, і ўжо сёння з вялікай доляй верагоднасці можна спрагназаваць, што ў плэй-оф каманда не патрапіць.

На старце…

На зімовых Алімпійскіх гульнях-2018 ад Беларусі плануюць выступіць 29 атлетаў.

Спартсмены будуць прадстаўлены ў шасці відах спорту: біятлоне, гарналыжным спорце, канькабежным, лыжных гонках, фрыстайле, шорт-трэку. Ва ўсіх астатніх відах спорту ліцэнзіі беларусаў з'яўляюцца прамежкавымі.

Канчатковая колькасць ліцэнзій на зімовую Алімпіяду будзе вядома напрыканцы студзеня.

Нагадаем, што зімовая Алімпіяда пройдзе з 9 па 25 лютага ў карэйскім Пхёнчхане.

ДЕЛИМСЯ ОПЫТОМ

Меня радует малина

В прошлом году я собрала неплохой урожай малины. В чем же секрет успеха? Хочу поделиться опытом.

В качестве посадочного материала использую стандартные саженцы, зеленые отпрыски, корневые черенки. Я за двухстрочную посадку растений. В этом случае даже при сильных ветрах побеги не ломаются, они оказываются как бы под защитой друг друга, поэтому их подвязываю.

У меня шесть рядов по 10 метров длиной. Ряд от ряда отстоит на 1–1,2 м и 0,25 м в ряду. Ширина плодоносящей полосы 0,5–6 метра. На один погонный метр оставляют 10–12 мощных, равномерно размещенных побегов.

Чрезмерное загущение и плодоносящих, и отрастающих побегов пагубно для урожая. Поэтому лишние вырезаю в период интенсивного роста, то есть весной-летом, когда отрастающие молодые побеги имеют длину 0,7–1 метр. Подрезаю их на высоте двух-трех почек от земли: этим сдерживаю рост и растения все свои силы отдают на образование ягод. Получаются они крупные, раньше созревают, так как лучше освещаются, проветриваются. Потому и меньше болезней и, что немаловажно, удобно собирать урожай.

Когда он собран, все отплодоносившие побеги вырезаю, а побеги замещения свободно растут и к осени успевают вырасти и вызреть. И земля в междурядьях не гуляет. Рано весной я ее использую для выращивания редиски, зелени.

Галина ДАЩИНСКАЯ.
Щучинский район.

ОГОРЧАЕМСЯ НЕУДАЧЕЙ

Темные пятна на томатах

Я – начинающая дачница. Урожаем огурца в прошлом году довольна. А вот с томатами возникла проблема. Растения развивались хорошо, но, когда стали появляться плоды, почему-то на них в самом верху начали образовываться темные пятна. И плоды пришлось закапывать в землю, чтобы болезнь не распространялась на участке. Объясните, пожалуйста, что это за болезнь и что нужно делать, чтобы ее не было.

Людмила ЖЕМЧУГОВА. *г.Толочин.*

Это, судя по описанию, вершинная гниль плодов. Появляется она в самом начале плодообразования. Поражение начинается с небольшого водянистого пятна на вершине плода, затем оно темнеет и вдавливается. Пораженный плод становится твердым и сухим.

Основной причиной возникновения болезни является дефицит влаги, особенно в самом начале плодоношения, и недостаток кальция. Особенно неблагоприятно для растений сочетание дефицита кальция и избытка магния в почве. Сухая и жаркая погода, а также избыточное или одностороннее внесение азотного удобрения усиливают проявление вершинной гнили. При недостатке влаги листья «перехватывают» воду, поступающую к плодам, в результате чего и образуется вершинная гниль.

Что делать? Устраняйте недостатки, которые могут быть во время роста и плодоношения томатов, то есть соблюдайте режим водоснабжения и питания растений.

ЧТО МЫ ЗНАЕМ О СОРНЯКАХ

Звездчатка средняя (мокрица)

Сорное растение. Распространено повсеместно. Засоряет посевы зерновых, пропашных, овощных культур, луга. Размножается семенами и частями стебля.

Корень ветвистый, слабый. Стебли длиной до 90 сантиметров. Хорошо развитые кусты иногда покрывают целые участки. Особенно вредоносен сорняк в парниках и теплицах. Цветки мелкие, на длинных цветоносах. Цветет с ранней весны до осени.

Плоды – продолговатые многосемянные коробочки. При созревании они свешиваются верхушкой вниз, раскрываются, и семена высыпаются. Масса 1 тысячи семян – до 0,5 грамма.

Минимальная температура прорастания семян плюс 2–4 градуса, оптимальная – 18–26. Всходы появляются в марте-мае, летом и осенью.

За лето звездчатка дает 2–3 поколения. Период от вегетации до созревания семян продолжается около 45 дней. Плодоносит с мая до октября. Одно растение образует до 20 тысяч семян. Максимальная плодовитость их 25 тысяч. Они прорастают с глубины не более 4–5 сантиметров. Жизнеспособность сохраняют до 30 лет.

РАСТЕНИЯ ЛЕЧАТ

Жимолость

В каждом плодике этого растения удачно сочетаются витамины С и Р, взаимно усиливая действие друг друга. Они способствуют укреплению капилляров, снижают кровяное давление. Наличие в соке пектиновых веществ обуславливает антирадиационное действие ягод, защитную роль против интоксикации организма тяжелыми металлами.

А еще, и это немаловажно, в ягодах есть редко встречающийся в живой природе микроэлемент селен – «элемент молодости». Кроме жимолости он обнаружен лишь в плодах черники и голубики (не считая овощей). Благодаря комплексу биологически активных веществ, жимолость – целебный диетический продукт, эликсир жизни.

К тому же она не имеет карантинных вредителей и болезней, нет необходимости в обработке растения ядохимикатами. Жимолость устойчива к возвратным весенним заморозкам. Цветки выдерживают заморозки до минус 7 градусов.

Жимолость – кустарник высотой от 1 до 2,5 метра, переопыляется насекомыми. Поэтому в саду надо иметь не менее двух сортов одного вида. Один из них (самый распространенный) – жимолость камчатская. Она вступает в плодоношение уже на 3–4-й год после посадки. У нее больше, чем у других видов, сладкоплодных форм. Второй вид – жимолость алтайская. У нее более поздний срок созревания ягод (вторая половина июня), нередки горькоплодные формы.

РАЗВІТАННЕ

Спачуваем…

Былы галоўны трэнер нацыянальнай зборнай Беларусі па плаванні **Дзмітрый Манцэвіч** памёр на 59-м годзе жыцця.

Раней Манцэвіч доўгі час працаваў у Славеніі. Вярнуўшыся ў Беларусь, ён трэніраваў маладых плыўцоў. Многія з яго выхаванцаў уваходзяць цяпер у асноўны склад нацыянальнай каманды.

Апошнім часам Дзмітрый Манцэвіч мужна змагаўся з цяжкай хваробай.

Адрас рэдакцыі:
220030 Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная:
тэл./факс (017) 328-68-71.
Рэкламны аддзел
(017) 328-66-09.
nvonlineinfo@gmail.com
http://www.nv-online.info

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

Падпісныя індэксы:
63222 – для індывідуальных падпісчыкаў,
632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

9 772071 964000 18007

Паколькі ў рэдакцыі няма магчымасці рэцэнзаваць і вяртаць нявыкарыстаныя матэрыялы, яна пакідае права ўступаць у перапіску за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 22.01.2018 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 23 340 экз. Заказ № 156.